

& eodem modo ſignificat ſubſtitutiones, vt ſignificant eius verba, vel quæuis aliunde ſumpta ſignificata. Et dicitur breuiloqua, quia breuibus verbis fit, & breuibus verbis comprehendit plures ſubſtitutiones, vt not. Accuſ. & Bar. ff. de vulg. & pup. ſub. De hoc vide iſrà, Subſtitutio breuiloqua. Brocardica materia dicitur, quæ eſt contrariarum opinionum rationibus inuoluta.

Brutus dicitur quaſi obrutus, quia ſenſu caret, & eſt ſine ratione, & prudentia, ſecundum Iſidorum, vnde brutire, id eſt infatuare.

De B ante V.

Bubulcus eſt cuſtos bouum, aut qui bobus vitur. Quid. quarto de Põro: Per medias Iſtri plauſtra bubulcus aquas Cat. de re Ruſtica: bubulcũ vnum habeat, aſinarium vnum. Paul. de fun. inſtr. l. cum de lanionis. de bubulco, inquit, ſiue de eo qui ibi bobus arat. Indebubulonicus, a, um, reſ ad bubulcũ pertinentes, vt in eodem titu. l. ſed & ſtragulas, veſtes. Ant. Nebrif.

Bubulcus dicitur tã qui bobus arat, quam qui boues paſcit. l. cum de lanionis. de fun. inſtru.

Bubulcus eſt magnus & ſylueſtris vnde bubalinæ ſtragulæ, ex bubulorum pellibus confeſtæ, ſed bubulus eſt paruus bos.

Buccellarij ſunt latrones qui ponũt in ore captiuorũ lignum, vt non clament. C. ad l. Iul. de vi. leg. vlt. vel melius dicebantur equites caphraeti per orientem: qui ſube

rant magiſtro militum, author Alciat. in l. j. C. de ero. mil. ann. Buccellanis, vt ſentit idem Alcia. in præalleg. l. j. C. de erog. mil. an. appellatur id genus panis, quẽ vulgo vocãt bis coctũ, nimirum ad diuturnitatem vſus excoctum.

Buccinum, genus conchyliorum eſt ex quibus purpureus color fit: nã purpure annumerantur murices: buccina, quæ à Græcis dicuntur ceryces, & quæ proprio nomine dicuntur purpuræ. Vlpianus libr. xxxij. qui eſt de legatis tertius. l. ſi cui. §. vlti. Purpuræ appellatione omnis generis purpuram contineri puto, ſed cœcum non continetur, buccinum autem & ianthinum continetur. Accuſ. coloris genus dicit.

Ant. Nebr.

Buccinum, ſpecies purpuræ. l. ſi cui. §. ſin. de leg. iij.

Bucus eſt garrulus, qui cæteros oris loquacitate non ſenſu ſuperat, ſecundum Iſidorum.

Bulla, eſt ſigillum Papæ, vel litera quæ dat papa, vel ornamentum ſchedulæ.

Bupreſtis, vt ſcribit Plinius, beſtiola eſt rara in Italia, ſimillima ſcarabeo longipedi. Idem libr. xij. pollet, inquit contra cantharides bupreſtim, & pithyocampas. Apud Marcellum xlviij. Dig. l. eiufdem. vbi præ bupreſti & pithyocampis mendosè legitur buboſtris & pituocarpas. Si quidem bupreſtis dicitur quaſi bouis præſter, id eſt ſerpens: nam ſubit nares bouum. atque

atque ita enecat illos.

Nebris.

Buprestis animal est valde noxium, haud absimile scarabeo, de quo mentio fit in l. iij. ff. ad leg. Corn. de ficar.

Burdo, partus est ex equo & asina sicut edinerso mulas ex asino & equa. Hispani, burdieganos appellant. In quarto Regum libro c. quinto, Hieronymo interprete, Obscuro, inquit, cōcede mihi seruo, ut tollam onus duorum burdorum de terra, hos Græci ginnos vocāt. Theodorus Gazes ex Aristotele i libro de animalibus. Inos interpretatur. Vlpianus lib. xxxij. dig. qui est de legatis tertius. l. item legato. Vel lectica, vel burdones. Nebris.

Burdo, partus est ex equo & asina. l. item legato. de leg. iij.
Burgos vocant crebra per limitem habitacula constituta.

De Cante A.

CAballatio, munus alendi equos publicos.

Caballus ab equo eo distat, quod caballus ferè nunquam sine derisione dicitur, atque ideo Satyrici poetæ, qui dum risum excutiant, nemini parcūt, caballo potius quàm equo vtuntur. Lucilius apud Nonium Marcellum, Succussatori tetri tardique balli. Et Horat. Satureriano circunuectare caballo. Equus verò non dicitur nisi de apto, & qualem Virg. 3. Georg. describit, dicens: cui ardua cervix, Argutūq; caput breuis alius, obzsaq; ter-

ga. Luxuriatq; thotis animosum pectus, &c. Pōponius lib. xxxij. tit. de fund. inst. l. si ita. caballos, inquit, qui in pistrinis essent. Nā pistrinis non delegantur nisi mali, C de quib. Iuuenalis dixit: Dominos pretijs mutare iubentur Exiguus, tritoq; trahunt epirhedra collo. Signi pedes digniq; molā versare nepotis. Hos Hispani rocines, illos cauallos appellant.

Ant. Nebr.

Cacab^o olla grandior est, siue illa sit ex argilla, siue ex stanno, siue ex argēto, vel alia quacunq; metallica materia. Columella li. 13. de re rustica, In cacabo figlino nouo coquitur, vel stāneo musti arbutiui aminæi vna Ecclesia. 13. Quid cōmunicabit cacab^o ad ollā: quando enim se colliserint cōfringētur. Quasi cacab^o sit ex metalli tantum materia, & olla ex creta dūtaxat figlina. Pomponius lib. xxxij. titu. de auro & argen. leg. l. & si. §. sicui. certè, inquit, si cacabos, argenteos habebat, vel miliatiū argenteum, id est, vas ad coquendum milium. Nebris.

Cacabos annumerat Paulus in l. cū delanionis de fund. instrum. inter instrumenta fundi: sunt autem vasa in quib. coquitur pulmentarium.

Cadat ab omni iure suo: ista verba important per sententiam. Fel. in c. Rodolphus. in xvij. versic. cadit ab omni iure suo. de rescrip.

Caduca glans, quæ ex arbore cecidit. l. Sylua. de verborum significatione.

Caduca bona, quæ ad fiscū deferū-

dis, pecuniæ dabantur fœnori, & exigebantur cum vsura. Ouid. Si puteal lanuque times celeresque calêdas, celeres dixit, quia debito ribus cito redire videretur termin^o debiti soluedi. Horat. Qui nisi cū misero tristes venire Calêdæ, tristes aut̄ ab effectu vocauit, q̄ debitorē faciunt tristē. Idē quoq; in Epodo de Alpho fœneratore Omnē redigit idib. pecuniā, q̄rit Calêdis p̄ere. s. ad vsurā Seneca li. i. de beneficiis, Nemo beneficia in Calêdario scribit, id est in lib. fœneratitiarū rationū, vt inde sortē cū vsura recipiat. Idem in quinto eiusdē: Quid fœnus & calêdariū & vsura, nisi humanę cupiditatis extra naturā quęstia nomina? Atq; adhuc in epistolis, Forū cōterit, calêdariū versat, sit ex dño p̄curator. Scęuola li. xxxiiij. dig. ti. de fundo inst. l. nepoti. Legauerat, inq̄t, nepoti p̄dia, vt strueta sūt, cū vino, grano, calêdario. Itē Aphrican^o de legatis tertio. l. qui filiū. Certa p̄dā nepoti p̄ fide cōmissum dederat, excepto calêdario. Atq; ibidē l. nomē, Nomina, inquit, ex calêdario q̄ elegit Accurf. nomina debitorū calêdariū interpretatur, vere q̄dē nō sufficienter: neque enim quod cūq; debitū venit appellatione calêdarij, sed tantum quod ex fœneratione conflatur. Neb.

Caligat^o miles dicebatur, q̄ erat manipularis. Manipulus aut̄ exercit^o Varro de lingua Latina appellat minimas man^o, q̄ vnū sequūtur t̄ gnū, ex manipulis autē cohors cōponitur. Caligat^o autē dicitur a

caliga, hoc est, tibiali siue ocrea, q̄d erat crurū armatura, de qua Trāq. in vita Caij Cæsaris: Caligula, inq̄t, cognominat^o est, quia manipulari habitu est inter milites educat^o. De milite igitur caligato, hoc est, manipulari, siue infimæ cōditionis, dixit Iuuenalis, Cū deo crura habeas offendere tos calligatos. Quintilianus in declamationib. Patere caligatum tribuno lex iubet, & paulō post. Cōmēdē tibi ordinē caligati militis. Vlpianus in titul. de iis qui notātur infamia. Ait, inquit, p̄tor, qui ab exercitu dimissus erit, dimissum accipere debemus militē caligatū, vel si quis alius vsq; ad centurionē vel p̄fectū cohortis vel alæ, siue legionis. Itē de custod. & exhibi. reorū. de militib. & de re militari. l. omne delictū Ant. Nebr.

Caligat^o, id ē miserrim^o. Inde caligat^o miles d̄r, q̄ hēt ferreas ocreas, vel caligas de corio. Et idē est, q̄ infirm^o vel obscur^o has expositiōes facit gl. in l. a caligato. C. de nup. Calliditas, requite infrā dolus malus. Est enim calliditas dolus adhibitus tacendo, vt nota. ff. de do. ma. l. j. in gloss. Inde callidus. j. fallax vel astutus.

Calumnia secundum Hostien. in Summ. est cūm quis ex certa scientia iniuste agit vel resistit. ff. ad Turpil. l. j. §. calumniari. Vel est petitio iniusta ex certa scientia in iudicio facta, & iustæ petitioni iniusta responsio. vel est falsi criminis impostio. ff. de verborum signific. l. si calumniatur.

Calum-

Calumniari secundum Azon. in Sū. eod. de vakti. est falsa crimina sciēter intendere & alicui oppone re, vel imponere. Et ex eo quòd quis non probauit crimen, calumniari videtur, licet textus videatur sonare in contrarium, quòd talis non fit calumniatus. ij. quæstio. iij. c. si quem. §. notandū. vbi dicitur. calūniari est falsa crimina sciēter intēdere, præuaricari crimina vera abscondere. Tergiuersari in vniuersum ab ac culatione desistere. Sed nō vtiq; qui non probat quòd intendit, calumniari protinus videtur, si- milis text. in l. j. ff. ad senatuscon- sultum Turpilianum.

Calumniator est qui sciēter ali- cui falsa crimina imponit vexan di occasione, vt ff. ad Tur. l. j. in princip. vnde secundum Isidor. ca- lumniator à calumniando, id est, frustrando vel decipiendo dictus est. Et inde dicitur iuramentum calumniæ, scilicet, vitandæ. Et est assertio verè petitionis vel repul- sionis, secundum Goffred. cum quis iurat se bona fide & nō ca- lumniandi animo causam mouisse, vel quòd venerit ad relu- ctandum putans se bona iustitia vti. cod. de iuramen. calum. l. j. §. j. & habet quinque capitula, vt c. primo de iura. calum. vbi glos.

Camelelafia, siue camelafia est cu- ratio camelorum, qui publicè, & ad vsus publicos alebantur, & ca- melarij ipsorum camelorum cu- ratores, quorum duo sunt gene- ra, alterum bactrianum, quod v- nam tantum habet tuber, alte-

rum arabicum quod duo tubera in dorso habet, eisdem & dro- medarios ob velocitatem cursus vocant. Arcadius li. 30. ti. de mu- neribus. l. munerū. camelafia, in- quit, personale munus est. Et ibi- dem de camelario. Nebr.

Camelarij sunt ductores curato- resque camelorum, & camelelafia munus agendi ac curadi came- los, nam cameli iumentorum o- peram præstant impedimentis e- xercitus comportandis.

Camerata arca, vehiculum conte- ctum, quo marronæ, & valetu- dinarij gestantur. lege sed addes. ff. loca.

Canabis herba est, & materia neti- lis, ex qua nō modo texta fiunt, sed etiā funes torquentur. Vn- de; Persius. Tibi torto cannabe fulto cœna sit in trāstro. Vlp. lib. xiiij. de exercitoria actio. l. j. Præpositus inquit legumini & cannab. Ant. Neb.

Cannabis herba notissima, ex cuius cortice funes fiunt, l. prima. de e- xercit. actio.

Cancelli sunt ligna inter se modicis interuallis in trāuersum cōnexa, quib. tribunalia, scenæ, & fenestre munificōsueuerūt, Cicero ī Ver- rem. Circūdati cācellis vidētur in sua puincia. Idē primo de Ora- tore, Forensibus cancellis circū- scriptā sententiā. vtrūq; p trāslatio nē. Sed propriè Sidonius lib. pri. de turba satellitum Theodorici regis, Exclusa, inquit, velis, inclu- sa cancellis. Canticorum cap. se- cundo, Hieronymo interprete, Respiciēs, inquit, perfenestras, p- piciēs

piciens per cancellos, id est, per foramina cancellorum. Huiusmodi quoque fenestræ clatraræ dicuntur. Africanus li. xxx. qui est de legatis primus. l. cætera. Si cancelli, inquit, sint vel vela. Item titulo de fundo instructo. l. quæsitum. Cancellos quoque instrumento contineri puto, & aliis in locis. Nebris.

Cancelli dicuntur ligna inter se modicis intervallis in transversum connexa. l. quæsitum. de fund. instructo.

Cancello, cellas, verbū videtur esse dactum à cancellis, in quibus vt transversaria nechtuntur ligna, ita cū scripta expungenda sunt, transverso calamo lineæ inducuntur: quod propriè illinire, siue allinire est. vnde litura. Horatius in arte poetica: Incomptis allinet attū Transverso calamo signum: ac si dicat, cancellabit Vlpia. lib. xxviii. titu. de iis quæ in testamento delentur. l. cancellauerat quis testamentum vel induxerat. & ibidem l. proximè. Si omnem scripturam cancellasset. Item libr. xxij. tit. de probat. l. si chirographum cancellatum fuerit. Ant Nebr.

Cancellare est scripta transductis lineis instar cancellorum delere. gloss. in l. si quis libertatem de petit. hered.

Cancellarius nomen accepit à cancellando, cuius officium est rescripta vel responsa imperatoris, & mandata inspicere, & mala descripta cancellare. & bene scripta cum signaculo suo signare, & sigillam eis imprimere. Inde etiā

venit archicancellarius quasi princeps cancellariz, secundum Azon in summa.

Candidati principis erant ex Quæstoribus, qui orationes epistolæque principis in Senatu recitabant. l. prima. de offi. Quæsto.

Cannium potio est quæ fit ex hordeo & aliis frugibus, & est species ceruisiæ, vt meminit Vlp. in l. si quis vinum. ff. de vino trit. & oleo lega.

Canon græcè, est regulæ latinè, iij distincti. canon. Et in vna significatione est id quod in consilio generali vel prouinciali statuitur, & sic capitur de constitu. cap. canonum statuta. In alia significatione videtur esse id quod ab emphyteuta de re emphyteutica soluitur, & sic videtur sumi ab Azon in Sū. eod. de iur. emphy. vers. ex hoc autem contractu. Etiam dicitur illud quod sumitur pro pedagio vel vectigali, vt in rub. ff. de pub. & vectig. Vnde & canonica illatio in l. placet. cod. de sacros. eccles. pro ordinaria tributis præstatione.

Canon quidam est latæ sententiæ, quidam ferendæ. Et Primus exprimitur per verbum innodatus, vel eo ipso. Secundus per verbum innodatur, vt est gloss. in c. quicumque. de hæretic. lib. x. Item canon habet sub se quatuor species. xxv. q. iij. si quis dogmata.

Canon frumentarius vrbis Romane, est certus numerus mensurarum frumenti, quæ singulis annis mittebatur Romam. l. j. & eo. titu. libr. xi. quod erat et de olea.

Canon

Canon largitionalium titulorum est summa tributi, & præstatur de regulari præstatione à prouincialibus fisco. Et dicuntur tituli, quia ex specialibus titulis id est literis, breuibuscque chartis legitur. cod. de anno. & tribut. l. iij. & l. j. de canone largiti. lib. x. secundum Accurs.

Canonica est ius quod prouenit è lectione & receptione in fratre, vel est ius percipiendi fructum præbendæ, siue redditus. cap. relatum. de præbend.

Canonica est nomen tituli & iuris, præbenda verò nomen facti, & cadit in extraneum, vt not. Innoc. in c. cum M. de constitut. quare infra Præbenda.

Canonica monitio est quado interuenit citatio cum tribus monitionibus, vel vna peremptoria tres continens, de qua inc. constitutio nem. de sent. excom. libro sexto.

Canonica portio est à canone deputata ecclesiæ parochiali de relictis à parochiano defuncto illi ecclesiæ, vbi elegit sepulturam cum alibi quam in parochiali elegerit eam, & secundum varias consuetudines alia & alia. Nam alicui medietas, alicui tertia, alicui quarta datur. de sepul. cap. certificari.

Cantare & legere differunt, quod not. pro statutis, quia qui tenet cantare officium, non satisfacit dispositioni legendo, sed cui permittitur legere, permittitur cantare. Abb. in cap. quod in te. peniten. & remis. & in cap. vt quisque in ij. no. de vita & honest. cleric.

Cātharis, cantharidis, scarabei quædā species oblongioris est, maculas rubras transversarias habens. Hispanè in Bætica mea cubiculas vocant, aliis in locis Abadesios: in quo falluntur tempestatis nostræ medici pro cantharidibus vtentes quibusdā vermicultis ad muscarum similitudinem, Plinius libro 18. Est, inquit, cantharis dictus scarabeus paruus, Galenus præterea de medicina simplici: cantharidum, inquit, siue scarabeorum. Nam cantharus est scarabeus, cantharis verò scarabei habens effigiem. Marcellus libro 48. titu. ad legem Corneliam, de sicariis & veneciis. l. eiusdem. §. alio. Et quod quis, inquit, iustamenti causa dederit cantharidas Nebris.

Cātharus vas erat, quo vtabantur in sacris Liberi patris, habens anfas, atque (vt ait Acro) patulū erat. Virgil. in Bucol. Et grauis atrita pendebat cantharus afa. Plin. libro 33. cantharis potasse exemplo Liberi patris traditur. Est præterea cantharus illud aquæ conceptaculū, vnde salientes erumpunt quemadmodū apud Africanū lib. 30. Dig. ti. de legatis primo. l. cætera §. hoc senatusc. canthari inquit, per quos aquæ saliant, Ant. Nebr.

Cātharus, vt quibusdā videtur, appellatur illud aquæ conceptaculū, vnde salientes aquæ erumpunt. l. cætera de legat. 3.

Cātharis animal est venenatū. l. iij. ff. ad leg. cornel. de scar.

Capitale crimē quod est, vide ff. de

- panis. l. rei capitalis. de bo. poss. l. edicto. §. rei capitalis.
- Capitalem fraudem admittere**, est tale quid delinquere, propter quod delinquens capite puniendus sit l. cum autē. §. excipitur de edict. lit. edict.
- Capitales inimicitiae sunt** cum quis alicui minatur mortem. cum odit vel eius mortem desiderat, vel qui eum accusauit criminaliter. Item dic quando est questio de omnibus bonis vel maiori parte. ar. in c. frequens de resti. spol. li. vj. nam bona temporalia sunt vita hominum. l. aduocati. cod. de aduo. diuer. iud. vbi est gl. in verb. vitā facit te. in l. 2. cod. decō fit. pec. tuem text. Bald. alleg. in capit. cum causa. de re iudic. ad hoc quod pecunia deseruit necessitati humanæ. de hoc vide Panorm. in cap. cum oporteat. nu. 2. de accusat.
- Capitales penæ tres sunt**: prima est mors corporalis. l. capitalium. ff. de pen. secunda est dānatio in metallum. l. quidā. ff. de pæ. tertia est deportatio, & tali non perditur libertas, sed ciuitas. de hac materia vide Felin. in c. qualiter & quā. 2. de accusa.
- Capitales triumviri carceris custodia habebant**, ut cum animaduerti in aliquo opus esset eorum fieret interuentu. l. 2. §. constituti de origi. iur.
- Capitalia iudicia dicimus**, quæ ultimo supplicio afficiunt, vel libertatem et ciuitatem adimunt. l. 2. de pub. iud. l. j. & inst. de pub. iud. in prin.
- Capitalis causa intelligitur etiam** vbi tractatur de existimatioe. l. licet capitalis. de verb. significatioe.
- Capitalis inimicus** qui dicatur, vide Accur. ff. de arb. l. licet autē. in gl. 2. & Ba. ff. de q̄st. l. j. §. sigs dicat.
- Capitatio est genus tributi** quod pro cuiusque capite infertur nulla habita ratione facultatum.
- Capitatio ciuium censibus eximenda capitatio**, id est census capitis. Vnde dicebatur ciues Romani per excellentiam exempti, & quadam orientales prouinciæ. l. vnic. C. cap. ci. exi.
- Capite censerī dicitur** qui dat censum pro capite. C. n. quib. cau. colo cēsit. domin. accus. poss. lib. xj.
- Capitis diminutio est status commutatio**, ut quando liber efficitur seruus. Et est triplex diminutio capitis, scilicet maxima, media, & minima. Minima, capitis diminutio est quando quis, nec ciuitatem in qua moratur, nec libertatem amittit, sed tamen patitur contra se status commutationem, vel minorationem circa familiam, ut qui iuris sui est, alieno iuri incipit esse subiectus, veluti per arrogationem, aut cum quis emancipatur qui primo erat in aliena potestate. Et debet intelligi predicta descriptio, cum permutatur status hominis factio eius interueniente, ut in cōdē nādo, vel in emancipādo vel arrogādo vel adoptādo, vel etiā in reuocādo ex ingratitudine, vnde licet patre alicui mortuo mutetur ei status, quia sui iuris est factus non ideo cap. diminutus est. Et statim hic ponit scdm Azo. per ciuitatem & libertatem, vel ciuitatem tantum vel partem

patris potestate, seu propria potestate aut aliena. Tria enim sunt quae habet homo, scilicet, ciuitas, libertas, & familia. Et secundum haec tria, sunt tres capituli diminutiones. Media capituli diminutio est cum salua libertate ciuitas amittitur, ut cum quis deportatur seu relegatur ad exilium per quinquennium, vel bannitur. Maxima capituli diminutio, est cum ciuitas amittitur, nec libertas retinetur, ut cum quis in metallum damnatur & sic etiam bannitur in opus metalli, vel si maior xx. annis patitur se venundari ad pretium participandum, vel manumissus in seruitutem ex ingratitude vocetur, vide instit. de capi. dimin. per totum. Specu. tit. de tut. §. tutela. Effectus autem capituli diminutionis maximus est, nam si quidem fuerit capituli diminutio maxima vel media, certum est taliter capite minutum haberi pro mortuo, ergo non conuenitur a creditoribus, nec agit contra debitores nisi pro relicto legato in alimenta, vel pro habitatione legata, quae potius consistunt in facto quam in iure: eius enim bona publicata sunt, vel in alium deuoluta, datur tamen actio in eos ad quos bona eorum peruenerunt. Item non vocabitur ad tutelam vel curam, ut ff. de capi. dimin. l. ij. & l. tutelae. §. ult. Si autem fuerit capituli diminutio minima per eam non expirat publica iura, remanet etenim taliter capite minutus magistratus & senator & iudex & in quolibet officio pristino. Item nec per eam ex-

pirant tutelae, nisi sit legitima, illa enim expirat, quia defertur agnatis, secundum Azo.

Capitulum est capitis tegmen, ut inquit Nonius, citatque Varro non in quarto libro de vita patrum. In libro tamen de origine linguae Latinae, libr. iij. ab eo capitulum dici putat, quod capitum pectus, id est (ut antiqui putant) indutum comprehendit. Job. cap. 30. Quasi capitio tunicae succinxerunt. ubi interpretis capitulum pro collario videtur accipere. Ulpianus libro 34. de or. & argen. l. l. vestis muliebria, inquit, sunt, veluti stola, pallia, tunicae, capitia, zonae.

Ant. Neb.

Capitulum est muliebris capitis tegmen. l. vestis de au. & arg. leg.

Capitularia, id est libri statutorum, auth. cassa. C. de sacrosac. eccles.

Capitulenses populi sunt Italiae. l. si. de censu.

Capitulum a Plinio libro tertio naturalis historiae, est oppidum Italiae: unde possessiuum gentile ponitur capitulensis, Pa. li. 50. Di. ti. de cens. l. si. Similes his capitulenses. Ne. Capitulum vno modo est locus ubi res cap. firmant. Secundum significat lectionem. Tertium distinctionem, ut ille habet quinque capit. Quarto significat congregationem multorum, & praecipue virorum ecclesiasticorum, ut ino. Io. An. i. ca. capitulum, de res. quae doque particulam operis l. i. de milit. testam.

Capsarii dicuntur, qui filiis nobiliorum ciuium ad scholas euntibus, libros deferunt in capsula. Iuuen. deseruo capsario. Quae sequitur cu-

stos augustæ vernula capsæ. Sue-
ton. in Nerone: Constat quosdã
cum pedagogis & capsariis vno
prandio pariter necatos. Vlp. li.
xl. titu. de manumi. vin. l. si colle-
ctaneus. vbi exprimitur capsarij
officium, id est, qui portat libros
Itẽ de iure immunit. l. quibusdã
Nebr.

Capsarij dicuntur qui in balneis ve-
stimenta suscipiunt custodienda.
Vel aliter sunt illi qui portat aliis
libros ad scholas.

Captare (inquit Alciat. libr. j. Pa-
rerg.) est illecebris, obse quo, do-
nis, spe maiorum aucupari: hinc
captatorias institutiones appella-
ri, quæ ideo factæ sunt, vt ab ali-
quo quis instituat, aut legatum
consequatur.

Captare verba legis, est aliter in-
terpretari, quàm sèserit legislator
l. penul. ad exhibend.

Captio, id est deceptio: inde captio-
sum, id est deceptiuum, vel
deceptiosum, aut dolosum, vt
not. Ioan. And. de offici. de-
lega. l. si duo. libro vj. in glos.
j. in fin.

Captio causa mortis aliàs capio
secundum Azonem. est quan-
do per mortem alicuius occasio
capiendi obuenit alicui, exce-
ptis his capiendi figuris & cau-
sis, quæ certis & propriis no-
minibus nuncupantur, vt here-
ditas, legatum, & fideicom-
missum, quia scilicet talis cap-
tio vel capto non incidit in
naturam capionis hereditatis,
legati vel fideicommissorum.
Et causa mortis captio secun-

dum Azonem. in Summ. Codi.
de donatio. causa mor. est cum
post mortem alicuius aliquid da-
tur alicui causa conditionis im-
plendæ, vt aliquid peruenit ad a-
liquem mortis occasione, nec ta-
men aliquo certo translationis
vel acceptionis nomine nuncu-
patur: verbi gratia, fundum tibi
commisi vt Titio dares, cum tu
post mortem meam nõ haberes
fundum dare Titio, dedisti Sti-
cho, qui forte est heres. Et Sti-
chus tunc causa mortis capit,
cum fundus ei donatus meram
obtinet voluntatem vel liberali-
tatem, & non emptam vel condi-
tionatam. Caput est mēbrum
honorabilius inter cæteramēbra
Interdum ponitur pro statu, vt
inst. de cap. di. in prin. & caput
aquæ illud est, vnde aqua nasci-
tur. l. j. §. ca. de aqua quot. & rsti.

Carbonianum, require supra bono-
rum possessio carboniana Vn-
de secundũ Azo. dicitur à Car-
bonio inuentore vel auctore. Et
datur solo nato & nõ nascituro
in quo differt ab edicto de ven-
tre in possessionẽ mittẽdo, quod
subuenit nascituro.

Carbonum appellatione quid con-
tineatur, vide. ff. de verbo. sign. l.
carbonum.

Carceraticum, merces quæ præfe-
cto carceris datur obcustodiam
l. pen. de bon. dam.

Cardinales dicti sũt à cardine, quia
sicut ostium regit à cardine, sic
eos regitur ecclesia vniuersalis.
xxxiiij. disti. c. p̄byteri. Dicũt etiã
quãdoq̄ cardinales, id est, prin-
cipales,

cipit, quia per eos debet officium
in ecclesia regi.

Cardinalatus est de iure diuino, quia
per sacerdotes Leuiticos intelligitur
cardinales, ut in c. per venerabilem,
qui filii sunt leg. & ibi Abbas.
& idem Abbas & Hostien. in ca.
ex gestis de cler. non resid. Barbat.
late in trac. cardina.

Careat viribus importat necessitatem
ipso iure. Feli. in ca. Rodolphus. i
versu. careat viribus. de prescrip.

Carena dicitur a carentia hominum,
vel cibariorum, nam per quadraginta
dies ieiunant in pane, & aqua,
& includuntur in aliquo secreto
loco iuxta ecclesiam ubi non
habent consortium hominum: ut
no. Ber. in c. accusasti, de accusa.
& simile not. glo. in c. 2. de spons.

Careum genus est aromatis myropolis
cognitum, nobis vero incognitum,
quippe quod peregrinum sit. Plin. li. 79.
Peregrinum, inquit, est careum,
gentis suae nomine appellatum,
culinis principale. Galen. ad Paternianum.
c. de careo. Vtitur eo quoque
Apitius de re coquinaria. Paulus lib. 33.
digest. tit. de penu leg. l. non omne.
Sed quod quidam negauerunt piper
ligusticum careum, & laser, eiusmodi
in penu non esse, improbatum est.

Careum in l. non omne. de penulega.
feminis species, de quo & Dioscorides
& Plinius tractarunt.

Carina infima pars naui. l. quod in
rerum. §. si. de leg. 1.

Carnificare est carnes facere, scilicet
mactare. Inde carnifex, qui carnes
facit, & vendit de appel. si
guificante, etiam homicidae so-

lent dici carnifices, ut gl. 4. cle. j.
de vi. & hon. clericorum.

Carpentum est genus cutrus, in aut.
ut ordi. praefec. & ibi glo.

Carruca, vehiculi gestoris genus. l. v.
xori de aur. & arg. lega. hinc car-
rucarij.

Carrum siue carrus, & carruce plau-
stra sunt oneraria, hoc est compa-
rata ad ferendum tantum onera, Ce-
sar in primo comen. lumentorum,
inquit, & carrorum quam maxi-
mum numerum coemere: Ita comen-
tario quoque Hispaniensi, Per
viarum angustias carra complura.
Martia. O iucunda conuiue solitu-
do carruca magis, esse doque gratum
Iurisconsul. lib. xxxix. titu. de dona-
tionib. l. si id, vel grex, ait, vel car-
rum, vel carruca. Itē Scæuola tit.
de aur. & arg. l. v. xori. An carruca
dormitoria debeat.

Carthaginenses post n, literam per
i, non carthaginenses, i litera dis-
spuncta, ut nunc vulgus loquitur,
debere scribi & proferri adstipu-
lantur Florentinorum Pandectarum,
in quibus quoties cartaginensium
fit mentio, sic scribi adnotauit Lu-
douicus Bonogninus data sibi
copia libris illos sepe legendi. Sed
& Priscianus libro quarto de octo
partibus orationis: Si nomina,
inquit, sunt tertiae declinationis
abiciunt, extremam genitiui,
& assumunt ensis, ut pisto-
ris pistoriensis: cartago cartagi-
nis, cartaginensis, hoc est sex syl-
labarum. Atque ita in omnibus
codicibus vetustis propè semper
legitur. Offendit hunc locum pri-
mus omnium Laurentius Abste-

mius, atq; ab omnibus viris doctis eius inuentio est admiffa.

Nebris.

Cassiope ciuitas, & promontorium est Epiri Strabone, Ptolemaeo, Plinio, atque aliis auctoribus. Vlpia. l. 2. lib. Dig. tit. de exercitoria action. l. prima. Sunt, inquit, naues quæ à Brundisio, vel à Cassiope vel à Durachio vectores traiciunt.

Ant. Nebris.

Castitare est minutatim stillare.

Castaldus siue castaldio, idem qui actor, vel villicus. glo. in §. pœna. Inst. de iniur.

Castè vinere dicitur etiam mulier transiens ad secunda vota. Bart. in l. mulier. §. cum proponeretur ff. ad senatusconsultu. Trebellianum.

Castellum est aquæ conceptaculum, unde ex aqueductu publicitus distribuenda est per vibem aqua. Festus ab antiquis, aut castellum diuidiculum fuisse appellatum, ex eo dictum, quod inde aquæ diuiderentur. Apud Plinium, Vitruuium, & Frontinum, de aquæ ductibus sæpe castellum in ea significatione legimus. Aphricanus. de leg. 1. l. cætera. Si cancelli, inquit, sint, vel vela, legari poterunt, non fistulæ, vel castella Item lib. 43. de aqua quotidiana leg. prima, quid sit, Vlp. satis clare interpretatur: Ex ca-

stello, inquit, id est ex eo receptaculo quod aquam publicam suscipit. Castellanos Frōtinus quoque illos appellat, qui castellorum curam gerunt.

Ant. Nebr.

Castellus secundum Alber. vel castellum, secundum alios dicitur secundum Specu. receptaculum quod aquam publicam suscipit, quæ dicitur ad aliquod prædium irrigandum, require infra interdictum, de aqua cadedu. & ff. de aqua quotidian. & æstiu. leg. 1. parag. æquissimum. Alias, id est, castrum. ff. de leg. 2. leg. Titia. parag. fin. vulgo autem accipitur pro arce.

Castrametor, id est, pono, figo, vel diuido castra.

Castriatus castè natus, gloss. in leg. sed & quæsitum, parag. spadonem. ff. de liber. & posth. vel secundum alios, est cui virilia sunt amputata.

Castrense peculium: require infra peculium.

Castrum si vendatur, ius patronatus ei annexum accedit, secus si vendo palatium vbi est ecclesia, vbi habeo ius patronatus, de hoc vide Innoc. in c. ex literis. de iure patr. & Host. in Sum. de iure patron. §. qualiter. 2. q. 7. accusatio.

Ant. Nebris.

Castrum distinguit Bartol. à Villa, in leg. 1. parag. siue. de ope. non. nunciatio.

Castro

Castrum autem numero plurali locus est, vbi milites fixerunt tentoria. leg. 4. parag. emanfor. de re milit.

Ant. Nebis.

Catadromus interpretatur decursus, nam catadromeo est decurro, decursio autem per catadromum nõ sine periculo erat, quod & Iuriscõsultus significat libr. xix. Digestorum, de action. emp. leg. si seruus tuus. Eum inquit, fuisse seruum, qui per catadromum descendere, aut in cloacam demitti solitus esset. Suetonius in Nerone: Notissimus eques Romanus elephanto supersedens per catadromum decurrit. Quod autem ludicri genus catadromus esset, nemo dicit, quod ego sciam, neque ausim diuinare.

Ant. Nebr.

Catadromus Latine decurforium dici potest: significat autem stadium, in quo equites decurrere solenti maginario prælio. Budæus.

Nebis.

Catechizare est imbuere, docere seu instruere, vel benedicere. Inde catechismus, nam ante baptismum instrui debent baptizandi in fide, & præcipuè adulti. de consecr. distin. 4. ante.

Ant. Nebis.

Catechumenus instructus dicitur, vel qui baptizari proponit, me-

sto tempore Symbolum Dei discens 48. dist. §. 1. capi. quoniam multa, vel dicitur audiens, eo quod doctrinam ante valuas ecclesiæ audiat cum suscipere velit baptismum.

Ant. Nebis.

Categorica propositio notatur. de acquir. rer. domin. l. quæsitum in fi. & ibi in gl.

Nebis.

Cathedra secundum Hugonem, est Grecum, & ponitur pro excelsa sede iudicis præsentis. Et ponitur etiam pro sede doctoris, ita dicit gl. in clemen. dudum. de sepul. vnde, Rex solium, doctor cathedram, iudexque tribunal.

Nebis.

Cathedra ecclesiæ, id est, episcopalis vel regularis & collegiata, extra de elect. ne pro defectu per Innoc. & Hostiens. & vide Arch. de rescrip. c. statutum. super verb. cathedralibus.

Ant. Nebis.

Cathedraticum est quod soluitur annuatim episcopo à suis clericis suæ diocesis in signum subiectionis vel obedientiæ, & etiam sustentationis, & est duorum solidorum, vt x. q. 3. placuit. Et dicitur cathedraticum quia soluitur ad honorem cathedræ episcopalis.

Ant. Nebis.

Catholicianus, id est, vniuersaliter deseruiens, vt C. de iudic. l. antepa & vlt. & in auth. de iud. §. his qui causas preparat. & de defen. citat.

§. ex provinciali.

Catholicanos Alci. ait dictos apparitores præf. præf. Orientis: nã is propter amplissimam iurisdictionem catholicus, id est vniuersalis dicebatur.

Carthomus est flagellum ex virgis factum in modum scopæ, & tali vtuntur religiosi in capitulis.

Catillus est superior pars molæ. ff. de fun. instru. l. cum de lanionis.

Catullus, id est sapiens media producta, sed media breui est animal Vnde, est animal catulus, fruitur ratione catullus.

Cauere variè accipitur, nã idem significat quod securum facere: securus autem quis fit non solum fideiussorib. ab aduersario præstitis, vel hypotheca. l. habere, de ver. sig. sed quãdoq; etiam nuda promissione. l. sancimus. C. de ve. sig. qua de re copiose Alcia. in d. l. habere. & in l. satisfationis. cod. tit. Interdum cauere idem significat quod disponere vel ordinare, vt l. epistola. ff. de pact. & Inst. de legi. pat. tut. At cauere ab aliquo, significat cautionem exigere. leg. si sciante. ff. ad leg. Pom. de parricid.

Cauillari varijs modis in iure sumitur, cauillatur calumniosè agens, cauillatur qui breuiter & falsè aduersarium sermone captat aut irridet: cauillatur itè qui sciens, vt suã sententiam tueatur, falsa prodit, specialius vero cauillari dicitur, vt infra in ver. cauillatio.

Cauillatio est quando ab euidenter veris transitur ad euidenter falsa

per quandam verborum inuolutionem vel sophismata et ambigua. de iudi.

Cauma, atis, color siue incendium interpretatur, cauo enim est calefacio siue incendo. Vlpianus de lega. primo. l. cū res. Si fundus, inquit, caumate perierit. Atq; alibi. Prædia, inquit, quæ caumate perierūt. Atq; adhuc alibi. Si caumate alio vt casu pars fundi perierit, quib. in locis casmã pro caumate, legitur: casma nãq; per ch, aspiratum aliud significat, hoc est cæli hiatus siue recessum. Auctores sunt, Aristoteles in Meteorologicis. Plin. in secūdo nat. hist: Seneca in primo naturalium questionum. Seruius lib. 9.

Acid.

Cauillatio, inquit Nonius Marcellus, est iocosa calumniatio: & cauillari iocari. Valla, cauillatio, inquit, est subdola quedã ratio, quã nos conscij nobis mendacij, vincendi causa proferimus. Vlpianus titu. de verborum significatione. l. naturã cauillationis, &c. Item de regulis iuris. Ea, inquit, est natura cauillationis, quam Græci sophistiK in vocant.

Caupo dicitur propriè qui vinum vendit: caupona vero est mulier quæ vinum quoque vedit. Est etiã caupona locus, in quo vinum venditur, auctor est Priscianus. Apuleius libro primo de Asino: De quadã, inquit, amica caupona illico percōtor. Gellius libro septimo. Quod in caupona delitesceret, quod ad vesperam perpōtaret. Apud Iuriscōsultos titulus est li. xl.

li. xlvij. Digesto. Ium, furti aduer-
 sarios, ubi ea p pmodū quæ apud
 Horatium in primo sermonum
 leguntur.

Nebris.

Caupo qui cauponē exercet, eiusq;
 institor. l. j. ff. nau. cau. stabu.
 Caupona quomodo differt à taber-
 na. vide ff. de ri. nup. l. palam.
 Causa est ex quō aliquid pducitur,
 vt pater est cā filij, & cōtractus
 causa obligationis. l. & an ea. §. a-
 ctiones. ff. de except. rei iudi. Itē
 causa est finis ex quo impulsio
 datur faciēdæ dispositioni, & ita
 sumitur in tit. de cōdition. & de-
 mōst. & causis & modis earū, vbi
 patet qd causa differt à modo, q
 est de futuro, & à cōditione, quæ
 est de futuro & suspēdit ēt à de-
 mōstratione quæ tm declarat rē
 vel psonā, verbi gratia, Patronus
 potest compeller e libertam vt
 nubat, vt ciuitates repleātur. Iste
 finis vt ciuitates repleātur est cau-
 sa cōdēdæ legis, ideo dī qd celsā-
 te causa cessat lex, vt l. adigere. §.
 quāuis. ff. de iure patro. Et vt mur
 pmissuē illis verbis celsāte cau-
 sa legis, vel celsāte ratione legis,
 differūt tm cā & ratio, qd ratio est
 oculus cordis, discernēs rē p me-
 diū. Sed causa est qd in facto ac-
 cidit p qd ratio discernit qd iuris
 Dicit ēt causa efficiēs; id est cō-
 ditor legis in cōtractib. cōtrahē-
 dis cā materialis in legib. est ma-
 teria de qua in illis disponitur. Et
 cā formalis est mōdus tractādi,
 & forma cōtrahēdi vel disponē-

di, quæ additur cōtractui, vel di-
 spositioni. Dicitur ēt cā istrumē-
 talis, vt est istrumētū artificis. Et
 breuiter qcqd ad esse alicuius rei
 cōcurrat, causa dī aliter & aliter
 tm. Et significat cā p dictionē si, vt
 dicēdo, dono vel lego illi si nego-
 tia mea gesserit. l. demōstratio. §.
 j. ff. de cōd. & demōstra. Itē per di-
 ctionē qd, inst. de lega. §. lōga ma-
 gis. Et dictionē qm, nā exponitur
 per quia. Itē significatur causa, in
 dictionib. illatiuis, vt dicēdo, Ti-
 tius negotia mea gessit, ideo vel
 id circo sibi lego. Itē in dictione
 cū, vt dicēdo, cūm Titius negotia
 mea gesserit, lego sibi, &c. Etiam
 in dictione siue, vt siue Titius ne-
 gotia mea gesserit siue aduocat^o
 fuerit, &c. Itē in ppositione p,
 vt ibi, lego vineas p alimētis. l. ii.
 §. j. ff. de ali. & cib. le. Vñ sēsus est,
 qd ex causa alimētorū legō vineas
 Itē significat cā p dictionē no-
 mine, vt dicēdo, legō vxori xl. no-
 mine dotis. l. cūm qdā vxori. ff.
 de lega. ij. Causa dī à casu quo ve-
 nit, nā casus est materia & origo
 negotij nedū discussionis exami-
 ne pate facta, qd dū pponit cā est,
 dū discutit iudiciū, cū diffinit
 iustitia, c. forus. de ver. sig. vbi Be-
 dicit in gl. Causa est res in dicē-
 do posita cū interpositione cer-
 tarū personarū, scilicet actoris,
 rei, iudicis, & testis, & dī à casu, qd
 casualiter occurrit pter hominū
 volūtate. Et differūt cā & actio,
 nā cā est negotiū vel cōtractus
 ex quo qd mouet ad petēdū vel
 litigādū, vt est veditio vel locatio
 rei, ex qua oritur obligatio, & est

causa proxima obligationis, quæ obligatio parit actionē, cū obligatio mater sit actionis. Et est duplex cā, scilicet p̄xima & remota, quæ differunt in actione reali & personali: nā in personali remota est ipsū factū, p̄xima est ipsa obligatio, & in personali nō sufficit exprimere cā proximā, dicēdo ago cōtra te, quia obligaris mihi in decē, sed oportet exprimere cā remotā, vt dicēdo, cōuenio te, quia mutuaui tibi decē. In reali p̄xima cā est dominiū. Sed remota est ex qua cōsequit̄ quis dominiū, & nō est necesse exprimere remotā, vt dicēdo ago cōtra te, quia emi domū a Ber. sed sufficit exprimere proximā causam, dicēdo, ago cōtra te, quia sum dominus domus illius, & hæc not. in gl. & per doct. in c. dilecti filij. de iud. De diuersis speciebus causarū vide bonā gl. xj. q. j. in Sū. Est enim quædā causa spiritalis, vel annexa spiritali, vt illa quæ sit de iure patronatus, quædā civilis, vt cū agitur super rei vēdi. in cā pecuniaria, quædā criminalis, vt cū agitur directē de crimine, quædā mixta, vt cū agitur de crimine civiliter, vt de adulterio ad separationē thori. In his trib. vltimis casib. iuratur de calumnia. In primo non iuratur de calumnia, sed tantum de veritate dicenda.

Causa minima est duorum aureorum, vel decē aureorū, vel quinquaginta solidorū, vel illa quæ nō sufficit ad sumptus iudiciales.

Causa cadere dicitur, qui male agēdo causam amittit. §. si quis a-

gens. Instit. de action.

Causam dicere, est defendere, vnde causam dicere ex vinculis. in l. 2. de custod. reor. id est interim dū quæstio criminis peragitur, in carcere detineri, atq; ibi defendi. Causæ criminales dicuntur in quibus agitur ad vindictā, siue p̄cnā, & hoc etiā dicitur quādoq; agi criminaliter quādo agitur ad vindictam publicam, quandoque dicitur agi civiliter quando agitur ad p̄cnam per modum inquisitionis, denuntiationis, vel ad interesse partis per viam accusationis, de quo & suprā in verbo, actio criminalis.

Causæ favorabiles sunt quatuor, scilicet de libertate, matrimonio, dote & testamēto. ca. duob. de re iudi.

Causaria missio i re militari est quæ propter aduersam valetudinem indulgetur. l. ij. ff. ex quibus cau. infam. in iog.

Causarij dicuntur, qui causam habent ex morbo, vt muneribus vacent. Lilius libro sexto ab vrbe condita. Tertius, inquit, exercitus ex causarijs & senioribus. Seneca libro sexto epistolarū. In animo nostro sunt quasi causarij partes quibus adhibenda curatio est. Spartianus in Hadriano: Omnes causarios subleuauit. Plin. li. 25. causarijs vel latere vel faucibus. Martianus li. xlix. tit. de re militari. l. milites. causaria, inquit missio est, quæ propter valetudinē laboribus militiæ soluit. Modestinus de excusationibus. tur. Propter ægritudinē, inquit, causaria vocata, causaria

Causa remissionis acceperint. Neb. autor, aris, est causam rei gestæ asferre siue excusationē. Quintilianus: Ne causati pupillo sic tutor irascatur. Virg. in Bucolicis, causando nostros in lōgū ducis amores. Vlpian. li. xl. ti. de fideicōmiss. li. l. generaliter. Neq; em̄ causari debere quo minus illi relictu sit. A. Nebr.

Causor causaris, id est cōqueror. Aliqñ causari est i excusationē defensionēq; aliqd allegare. l. generaliter. §. planē, de fideicō l. & l. j. §. si quis tamen. ff. si quis cautio.

Cautela est diminutiū à cautione, & tñ qñq; superabūdantiā importat, vt cūm dī, abūdās cautela nō nocet. l. testm̄. i. si. C. de te. Quinq; q; ppter cautelā fiūt, notat Arch. l. di. presbyteros. Indecarelosus, id est puidus, circūspectus, vel plenus cautelis. Ant. Nebris. **C**auteriu, ferramētū est chirurgicū ad inutēdū vulnera. Est pterea cauteriu instrumentū pictoriū, quo vtitur in ea pictura, q̄ dicitur encausticē, de qua Plī. li. 3. & Martialis. Encaustus Phaetō tabula tibi pictus i hac est. Quid tibi vis Dipyro qui phaetōta facis? De ea dē quoq; Ouid. dixit: Tabulasq; colorib. vris. Martianus de fundo instr. l. pictoris. Peniculi, inquit, & cauteria & conchæ, vbi mendosē pro cauterio cauthera legitur. Nebris.

Cautio, hæc dictio ex pprio significato significat nudam promissionem ex qua inducitur firma obligatio. C. de verbo. sign. l. fancimus, vt quis teneretur cauere de

cuius, de vitijs & morbis. Et intellige nudam à fideiussoribus, & pignoribus, sed non à stipulatione, nam astrictus cauere, debet stipulatione cauere, vt obligatio sit firma. l. penul. §. docere. ff. ne quis eum qui in ius voc. vi eximat, & de clericis nō residētibus cap. relatum. Quandoque significat cum pignoribus, vel fideiussoribus. quando hoc aliud verbum ei adiunctum declarat, vt mandati procuratori vt recipiat idoneam cautionem à debitore, alias non daret dilationem, ibi cautio intelligitur cum fideiussoribus, vel pignoribus. l. si mandato. §. si. ff. manda. Ratio significati sumitur ex verbo idoneam, quod apponitur vt addat & fortio rem cautionē exprimat, qualis non esset per stipulationem solam. Item prætor vbi iubet pro collatione bonorum faciendâ recte cauere. vt l. j. §. iubet. ff. de colla. bo. significat cum fideiussoribus, vel pignoribus. vt §. cauere. ea. l. & hoc ratione verbi recte. Quandoque significat cum fideiussoribus, & non cum pignoribus, vt quando cautio de procuratore exigitur. l. j. C. de proc. per l. prætoris. ff. de præto. stipul. & hæc est cautio prætoris requirens fideiussores ex lege positua prætoris præall. quæ est facta propter honestatē iudicij, vt enim prouiso legis aliquid operetur, & non inutilis sit. l. si quando. ff. de lega. j. tunc ex iusta causa, quando debitor bona dilapidat, iudex facere debet quod caueat creditori.

Cautio est generale nomen omniū securitatum quoties quis securus redditur de eo quod sibi promittitur. Vnde cautio priuata cū trino teste notata. Hoc ius est na & a quod cautio publicè facta. Et diuiditur in multas species, quia alia est cautio hypothecaria, alia chirographaria. Et possunt dici satisfationes, etiam cautio dicitur charta in qua scribitur cōputatio, vt Luc. 16. Accipe cautionem tuam, &c.

Cautio rati dāda est cum de mandato dubitatur. de procu. l. j. Et dicitur illa securitas quæ requiritur à procuratore actoris pro domino, cuius nomine agit, & ratū habebit omne illud quod in iudicium per illū factū fuerit, vnde cauere de rato vel satisfacere est procuratorē actoris promittere velle perseuerare vsque ad finem litis.

Cautio fideiussoria est quādo interuenit fideiussor principali obligationi. Et dicitur satisfatio, & hæ sunt multæ, vt de lite prosequenda iudicio sisti, iudicatum solui, & de rato.

Cautio fidei proptiæ interuentu dicitur quæ fit per fidem præstitam sine solemnitate iuramenti.

Cautio iuratoria est quādo promissio iuramento firmatur, vt quando iuro solenniter me debere aliquid, vel impleturum promitto.

Cautio nudo pacto est cum aliquis fidem tantam habet de me quod contentus sit nuda promissione mea. Et hoc propriè dicitur pollicita cōuētio. Sed satisfatio, propriè est cum duo paciscentes duas sciti

pturas sub eadem forma verborum inter se conficiunt & mutuo tradunt & pollicitatio & satisfatio cautelæ dici possunt propriè loquendo.

Cautio pignoratitia, siue hypothecaria est cū pignus traditur, hypotheca supportatur, & dicitur etiam satisfatio.

Cautio de euictione dicitur quādo securitas præstanda vel præstita emptori à venditore fit ea conditione vt si ab eo euincatur venditor ei restituat æstimationem rei in duplum vel in simplum, prout inter eos prius cōuentum est.

Cautio de dāno infecto est quæ præstatur cū tuā domus ruinosa ruinam minatur domui meæ, vel etiam præstatur secundum quosdā cū timeo quod aliquis mihi infidietur, quia possum agere vt mihi præstet cautionem ne me offendat.

Cautio de opere demoliendo, quam præstat ille quandoque cui nunciatur opus nouum, scilicet quod ipsum opus demoliatur si constiterit eum iniuste ædificasse.

Cautio de vsufructu, in qua de duobus cauetur, scilicet quod vsufructuarius re nō male vtatur, & quod etiā vsufructu finito restituat quod ex re ipsa super extat.

Cautio qua heres cauet ipsi legatario, cū heres dat fideiussores legatario de legato præstando.

Cautio, qua legatarius cauet heredi, est illa qua legatarius satisfat heredi, vt si Falcidia locum habeat, quod ampliùs nomine legati recipit quam ratio legis Falcidiæ patitur,

patitur, id heredi restituat.

Cautio arrogatorum qua arrogator stipulatur seruo publico, quod restituat arrogato quæ ab eo habuit, vel eis ad quos peruentura sint, & quod dabit sibi quartam partem de bonis suis si eum sine causa emancipauerit seu exheredauerit.

Cautio qua cauetur ei cui restitutio fieri debet, per quam rogatus restituere bona alicuius si sine liberis decesserit, quicquid post mortem de hereditate extabit, cogitur cauere illi cui debet fieri restitutio, quod seruabit ei quartam partem.

Cautio Mutiana à Mutio Iuriconsulto dicta est, & habet fieri in ultimis voluntatibus, ut communiter secundum Doct. non in contractibus: & fit in conditionibus negatiuis, puta sic dicendo, Si Titius capitolium non ascenderit, si seruum non manumiserit, lego ei x. l. mutianæ cautionis. ff. de cond. & demon.

Cautionum autem aliarum multarum possunt esse species, prout ad diuersas materias applicantur, vide Spec. in tract. libel. titu. de pignoribus. §. sequitur. vbi quasdam alias species cautionum prosequitur.

Cautoria instrumenta sunt iniustoria, quibus bituminationes & fortiores quæque conglutinationes coquuntur, & de his intellexit Iuriconsultus in l. pictoris. ff. de fund. in stru. quamuis apud eum mendo. se legatur cauteris. Cauteriis etiam vtuntur medici in remediis quibus morbi alioquin insanabiles inauruntur. Hinc illud notum diuini Hiero. prouerb. Putridæ carnes

ferro cutantur & cauteio.

De Cante E.

Cæcitas morbus est, vt ff. de ædil. edict. l. j. §. sciendum.

Cæcus, & de naturali, & de eo qui est à calu utroque lumine orbatus, & is non potest facere testamentum, in sti. de exheredatione liberorum. §. cæcus autem.

Cæcus dicitur qui supernæ contemplationis lucem ignorat. xlix. dist. hinc. Quandoque exponitur cæcus, id est indoctus, & talis non est ordinandus. xlix. dist. c. fin.

Cecrops fuit primus Atheniensium Rex, qui annis quinquaginta regnauit, hic Athenas instaurauit.

Ceda idem est quod charta, inde ceda parua charta.

Cedendarum actionum beneficiū est per quod postulare possunt si deiuflores & alij qui obligati sunt in vna obligatione, sibi cedi in alia contra cõfideiuflores, & alios qui sunt obligati, alioquin nisi cedatur eis possunt recusare solutiones, vt instit. de satisfact. §. si autem, & ff. de solutionibus. l. Suchum aut Pamphilum. §. penult. De hoc vide in Spec. tit. de renuntiatio. §. finitis. versu. postremo dicendum De beneficiis & aliis require ibidem. §. parum autem. versu. & nota. & vide infra in verb. renuntiatio.

Cedere diem, significat incipere deberi pecuniam. Venire diem, significat eum diem venisse, quo pecunia peti possit. Ex Vlpiano in tit. qui est

- qui est de verb. sig. l. cedere diē. Cedere possessio nē vel vsū fructū vel ius est alteri possessionē vel vsū, vel ius tradere Ambrosius ad Marcellū. Quid sibi profuturū q̄ iura possessionis cedere res. Virg. 11. Aneid. Cedat ius propriū Regi. Idē in tit. de leg. ij l. & similiter. Si vsū fructū iquit, mortis causa cesserit. Et in titu. de acqu. poss. sepe. Ant. Nebris.
- Cedere actiōi est ius actiōis mihi cōpetētis in aliū trāsferre, & ipsū quasi in locū meū pōere, ita vt d. actiōe possit vti aduers⁹ eos cōtra quos actio talis poterat itētari.
- Cedere bonis est ab vniuersitate bonorū suorū recedere, & eis abrenūtiare, vel ut quādo aliqui soneratus debitis, vel obligatus pluribus, nō habēs vnde soluat, vt satisfaciāt omnib. creditorib. Intenuntiat bonis suis vniuersis, cedēs illis: vide infra & sio. Et etiā cedere est in aliū trāsferre, vt cedere possessionem, vsū fructū & huiusmodi. l. si dubitet. ff. de fideiuss. & hoc nota pro statutis. Et cedēs bonis non liberatur etiā à civili obligatione. l. qui bonis. ff. de cess. bo. vbi not Accur. licet cōtrariū tenuerit glos & male in l. vbi cunq̄ ff. de fidei. Itē nō auditur debitor fisci vel re ip. volēs cedere bōis secundū Bart. in l. is qui ff. de cess. bo. quāuis videat tenere oppositū in l. iij. iuncta glos. C. de cess. bo. & beneficio celiōis renūtiari nō pōt scdm Bar. l. alia. §. elegāter. ff. sol. mat. P. Cin. videatur tenere contrarium in l. j. C. qui bo. cede. poss. Et bonis
- cedi potest non tantum in iure, sed etiam contra ius, & cum per nuntium & per epistolam id declarari, l. si. ff. de cess. bo.
- Cedere diem est incipere diē debiti, vt si debes mihi cētū in festo Ioa. Bap. adueniēte festo dicitur venire diēs debiti. l. ced. diē ff. de verb. sig. Itē cedere diē legati vel fideicommissi dicimus respectu trāsmissionis vt docet Accur. in l. vnic. §. cū igitur. C. de cad. toll.
- Cedere cum diphthōgo est nō solum succidere, sed etiam ferre cædēdi causa. l. v. arbor. furti cesa.
- Cædua sylua est quæ succisa repululatur, & quæ in hunc vsū habetur vt cædatur. l. sylua. de verb. signi. & eodem modo appellantur etiam arbores cæduæ.
- Celare est in sculpere: vnde celatura quæ propriè fit in metallis, sculptura verò etiam in marmore, ebore, ligno, gemmis & vitro. l. et si §. quid ergo. de au. & ar. le. & l. ex argēto de cond. fur. at celare sine diphthongo aliā hēt significationē. de qua in l. j. ff. de act. emp.
- Celebris ciuitas id est insignis & frequens hominibus. l. si in aliquam de offic. procons. & celeberrimus, id est, plurimorum sermone idoneus habitus. l. si res pupillaris. de admi. tut.
- Cælebs dicitur ille qui non vult contrahere matrimonium. Et hic secundum Azonem forte orbus dicebatur, quia sine matrimonio & sine liberis erat. Et illi olim non poterāt causa mortis donare, quod hodie per leges corrigitur, vt patet

- Codice de infirmandis pœnis** **orbatus & orbitatus.** Dicitur autem cœlebs quasi cœlo beatus, quia talis est secundum Isid. qualia sunt lumina cœlo, quæ absque connubiis sunt.
- Cœlibatus** venit inde, & est, status vel modus permanendi seu vivendi sine coniugio. Vnde prout dicunt theologi, cœlibatus Ioannis, id est virginitas vel castitas, nō p̄ferebatur cōiugio Abrahamæ.
- Celeriter**, id est summarie. Bar. in l. si quis. C. depo.
- Cœlicolæ** dicuntur qui cœlum vel planetas cœli, id est solem & lunam & stellas quasi Deum colūt, vt C. de iud. & cœli. l. cœlicolarum, & quasi per to. tit.
- Cœlum**, id est, cœlestis altitudo imperij, vel expone aliter, vt not. C. de sum. trinit. l. vltima. in princ. super vet. cœlum, vel cœlum, id est, vniuersalis ecclesia, extra de maio. & obe. c. solitæ. Vel cœlū, id est aer. ff. de vsuf. l. æquissimum.
- Cella** dicitur à cellando, id est occultando, dicitur. c. privilegium. de verb. sign. in glo. in vj.
- Cellarium**, dicitur locus à reponendis celandisq; esculētis poculentisq; dictus. Apud Columellam de re rusti. caput est quo pacto villica tractare debeat cellaria. Iurisconsultus de leg. iij. l. vxorem. Cellarium, inquit, iunctū eidem diatæ. Cellarius verò est qui cellæ vinariæ præsertim præponitur. Plau. in captiuis: Sume, posce prome quiduis, te facio cellariū. Vl. lib. 33. de fundo instru. l. quæsitum. Cellarium, inquit, id est qui
- ideo præpositus est, vt rationes saluæ sint. Et aliubi sæpè Neb. Cellarius, qui ideo præpositus est vt rationes saluæ sint. l. quæsitum. §. cellarium. de fun. inst.
- Cellarium** verò neutro genere locus est quo penus siue esculenta poculentaq; asseruantur.
- Cementarij** dicuntur operatores murorum, idem quod latomi, quia cæmento, calcis & arenæ vtuntur.
- Cenaculum** est locus aptus ad cenandum vel comedendū, in quo quis magis de die quàm de nocte solet residere causa refrigerij. vide cœnaculum.
- Cœnobium**, est locus religiosorum & dicitur à cœnon id est cōmune quia ibi omnia debet esse cōmunia. ca. cū dilectus. de cōsuet.
- Cenodoxa** est vana & mūdi gloria
- Cenotaphium** interpretatur inane sepulchrum, id est qd sine caduere in memoriam tantum defuncti constructum est, quale apud Virgilium 3. Æneid. Hæctorē ad tumulum viridi quæ cepite inanem. Vlpia. libr. xj. de religiosis, &c. l. vel quæ, Si cenotaphiū, inquit, sit venire dicendū est, & eo. ti. monumētū. Monumētū, inquit, memoriæ causa factū, qd Græcè cenotaphium dicitur. Et tunc scribitur per e, simplex. Nā per æ, diphthongū, significat cœnotaphiū nouū sepulchrū, quale fuit illud in quo Saluator noster fuit sepultus, de quo in Euan. Sed per œ, diphthongū, Cœnotaphiū significat cōmune multorum sepulchrū, quod Græcè polyndrū quoque dicitur. Taphos namque sepul

sepulchrum interpretatur. Cenos autē sine diphth. vacuus, cœnos per æ, diphthongum significat commune. Nebiif.

Cenotaphium est inane sepulchrū. id est, monumentū sine corpore quod constat ad memoriam defuncti, vt ff. de re. diui. l. in tantum. §. fin.

Censeo, es, est arbitrari, vnde censores dicti, ad quorum censione, id est arbitrium censeretur populus, vt scribit Varro de lingua latina. Festus quoque: censores, inquit, dicti sunt quod rem suam tanti quisque æstimare solitus sit, quāti illi censuerint. Hinc dicuntur censiti, quorum res est æstimata certa quadā summa, & per eā in classem suam redacti, qui etiam Opitencensi, id est opibus censiti dicebantur & Capitecensi, qui nullo aut paruo ære censebantur. Autor est Gel, libro 15 & Valerius vbi de Mario. In codicis Iustiniani li. xj. ti. qui est de agricolis & cētis, & c. In quibus causis coloni capite censiti dominos accusare possunt. Pomponius tit. de acquirendo rerum domi. l. ergo. Censitorum inquit, vice fungitur.

Nebiif.

Censere est iudicare, iudicium constituere, præcipere, vt not. Io. An. in gloss. verbi, censemus. in clem. j. de concess. præb. ff. de verb. signi. l. censeri. Inde nomen censoris sumptum est. Prædia etiam dicuntur censeri, quia censum præbent. Etiam censeri est in cēsum conscribi. vt C. in quibus caus.

pig. taci. contra. l.

Censere est æstimare, constituere, vel deliberare, vnde senatum cēdere est cum sententiam dicas de eo quod sibi videtur, inde censores nomen traxisse videntur, assentire verbō dicitur senator, cum alienam sententiam approbat.

Censiti dicuntur qui censentur, id est, censum præbent, require supra agricolæ & censiti, & infra colonus.

Censitor est qui recipit præsentationes collectorum coloni, & pignoris iure vendit prædium si census non soluitur, vt ff. de censu. l. forma. §. illam. & l. cum possessor. §. pro pecunia. Item censor dicitur iudex. l. ergo. de acquir. rer. domin.

Censores à censu æris, id est pecuniæ sunt dicti, quia censum tollunt. cum enim auctus esset cēsus in vrbe Romana, adeo vt cōsules non sufficerent, constituti sunt censores, & censoris nomen inde videtur esse tractum quia senatum, aliquid censuisse dicimus l. censeri. præall. Item censor est iudex. Inde censura, id est iudicium, & per censuram ecclesiasticam significatur interdictum, suspensio & excommunicatio. c. quærenti. de verb. sig. Etiam censores Romanos procuratores dicimus.

Censorius, vir qui censor fuit, vel qui dignus est, vt censor sit propter morum grauitatem, qui alios vindicet.

Censoriū qd̄ ad censorem pertinet.

Censura ecclesiastica quid sit, vide extra de sep. c. ult. & vt lit. non conte. cap. tuæ. Item quid importet, vide extra de verbo. significa. capit. querenti. & in clement. de iudi. ca. 2. de foro cōpetē. cap. 1.

Censor, tributum, & pensio publica idem, vt cod. in qui. caus. pignus tacit. contra. l. j. & cod. si propter pensionem publicam l. sic accipitur. Vnde census idē est q̄ pensio quæ soluitur de prouentibus: census etiam dicitur patrimonium. l. de creationibus cod. de epis. aud. olim erat recognitio ciuim per capita, & quantum quisque haberet in bonis.

Centenarij dicuntur duces vel magistri centum militum, quorum potestas dicitur centena.

Centesima vsura dicitur quæ centesimo quoq; mēse sortē æquat.

Centesimis calendis dare spōdes? sermo est ex foeneratorū cōsuetudine deductus pro eo ac si dicatur: Intra centum menses, à quo & centesima vsura.

Centones sunt cilicia ex pilis caprarum, siue panni crassiores ex lana diuersorum colorum confati. Plautus in Epidico. In alium quæras cui centones sarcias. Iuuen. Intrauit calidū veteri cētone lupanar. Cato de re rust. Prius veterem saga accipito vnde fiant centones. De huiusmodi rusticis centonibus loquitur Iurisconsultus Vlpianus lib. xxxij. Digesto de fūdo instru. cētones, inquit, funes pticæ. Accur. Vgutij auctoritate, cētones interpretatur puluina si est opus factum ad mo-

dū puluinarium. Quid verò per puluina ipse intelligat, egonō video, cū auctore Seruio; puluina sint lectuli qui sterni templis consueuerunt. Principiū quoque puluina dicuntur, vt apud Iuuenal. tulit ad puluinar odorem. Catullus quoque de nuptiis Pelei: Puluinar verò diuæ geniale vocatur. N.

Centones, sunt cilicia siue panni crassiores ex lana diuersorum colorū, de quibus in l. quæsitū. §. itē centones. de fundo instru.

Centūvitalia iudicia dicta sunt à cētū viris, nā cū essēt Romæ xxxv. tribus, quæ & curiæ dictæ sunt tertiæ singulis ex tribubus sunt electi ad iudicandum, qui centū viri appellati sunt, & licet quique super centū fuerint, tamen quo facilius numerarentur, centū viri dicti sunt.

Centuria in re militari centum cōtinet homines, quī sub vno centurione sint, quorum centenarius iustus est numerus, sed centuria in agris significant ducenta iugera, centuria à centū iugerib; vocabatur, sed mox duplicata nomen retinuit.

Cēturio miles dicebatur qui præerat cētū militib; & cohors illa cui præerat appellabatur centuria.

Centurionis insigne, vitis erat, siue sarmētū ex vite. Plini⁹: cēturionū inqt, ī manu vitis: Iuue de Mario sub cēturione cōstituto. Nodolā post hęc frāgebat vertice vitē. Lucā. in 6. de Lelio cēturione: Latīā lōgo gerit ordine vitē. Et Silli⁹ li 6. Lemus ab alto Priuernō vitis

Latia præsignis honore. Et Maria. Varre Pareionas Latia modo vite per vrbes. De vite quoque centurionum meminit Iuris consultus libr. xl. Digest. tit. de remilit. l. milites agrum, Si vitem renuit militiam mutat. Nebisf.

Centurio est qui præest centum militibus. gl. ff. de vulg. & pup. sub stitut. l. centurio.

Centussis id est, libræ centum, à decem decussibus dicitur, & à centum assibus qui erāt numeri breues ex ære, vt centussæ licet, id est cētū libris vēdit per auctiōnē

Cepisse quis dicitur, quanuis alij acquisierint. l. cepisse. de verbōrum signific.

Cerdo dicitur vilis homo qui artes exercet illiberales, quod habet lucrū sectās. cerdo enim græcè, lucrum latinè dicitur, de eo meminit Iurisconsult. in l. cerdo nem. ff. de oper. libert.

Cereales ædiles, sic dicti à Cerere, eò quòd frumento præessent l. ij §. deinde. co. Iulij. de origine iuris

Ceremonia est ritus, sacrificandi, Dicuntur enim ceremoniæ sacrificia, & solēitates Iudæorū quæ cereis exercebātur, & sic in veteri testamento peccata purgabātur

Cerimonialia præcepta sunt quæ ad ad cultum Dei pertinent: de quibus ratio reddi non potest secundum Ioan. Thent. dist. vj. §. his itaque responderetur. quia ad litteram fuerunt mandata, vt non arabis in boue & asino, non indues vestem lino, lanaque contextam, & nõ seres agrum diuerso semine.

Ceroferarij acolythi sunt. xxj. dist.

cleros. xxij. dist. si quis post. & deferuientes.

Certare, id est, pugnare, quasi certum se dicēs habere, quod sit etiam disputando. cod. de posthu. hered. inst. l. quod certum. de leg. at cum quidam.

Certamen pro ludo in quo est contentiō, vbi etiam victori ab agonotheta præmium proponitur. Sczuola tit. de ann. leg. l. liberto. certamina, inquit. sub nomine ipsius celebrareatur id est ludi.

Certatores dicuntur monachi. in auth. de mona. §. cogitandum.

Certum dicitur non dubium, vnde aliàs definitur certum esse quod apparet quòd quale quantumque sit. l. certum. ff. si certū petat.

Certi conditio competit ex omni obligatione & ex omni causa ex qua aliquid certum & determinatū petitur, siue ex cōtractu siue ex causa legati, siue ex suo nomine: siue obligetur hereditario & sunt duæ certæ conditiones, vna generalis in omni cōtractu vbi certū petitur, alia specialis in cōtractu mutui. Et licet nulla lex hoc manifestè dicat, potest tamen colligi ex text. Institur. quibus mod. re. contrah. obli. §. j. in si. ibi ex eo cōtractu, scilicet mutui nascitur certi conditio quasi pronomen eo demōstret specialitatem in mutuo. Possit etiam probari ex rub. ff. de re. cred. & si cert. petat. & de certi condi. Quæ rubrica habet tres partes, vbi in secunda tangitur certi cōditio specialis, & est glo. Insti. §. præalle. similis gl. in l. certi

condictio in princip. ff. si cert. per. & in l. j. in princ. ff. de triticaria, &c. Et nota quòd in libello non procedit certi condictio generalis, quia non instituitur aduersarius an debeat còtendere, an liti cedere, dicendo, te conuenio, quia ad centum mihi tenaris.

Certiozem facere quempiam eleganter dicitur, & non facere certum. Nam quòd Virg. in Aeneid. dixit, An chisen facio certum carminis necessitate excusatur, quod certiozem in versu non potuit collocare, quoniã syllaba breuis est inter duas lōgas, quòd heroicum carmen reformidat. Utuntur Iurisconsulti hoc verbo certioro, as, quod apud eos qui purè loquuntur in vsu non est. Vlpia. lib. 27. Dig. ti. de eo qui pro tutore l. 2. Sed necessarios inquit, pupilli non certiorauit Idem quoque li. 17. tit. mandati. l. si fideiusor. cum certiorare posset, inquit eum nō fecit. certifico verò, & certificatio nusquam quod meminerim legitur, nisi in lib. Dig. tit. de exc. Honores, inquit, & immunitates certificauit scribēs. Itē de pignoribus & hypothecis. l. cū tabernā. quæ est Scauolæ lib. xx. Dig. Non certificationem, inquit, sed suppositionem à me accipere.

Nebris.

Cerui sunt animalia de numero habentium naturam feram, licet quidam ita mansuetos habeant, vt in syluam ire, & redire soleant. Inst. de rerum diui. parag. ceruus quoque.

Ceruisa, vel ceruissa, vel ceruisiū, potio est ex hordeo, siue tritico, siue ex pane concinnata, & est ferè, quā sacræ literæ ex Hebræo sermone interpretantur Siceram, & idem quod zithum. Sicerca vero, Hieron. ait, est omnis potio quæ potest inebriare præter vinum: Vlpianus libro 33. Digest. de tritico. & vin. lega. l. si quis. Nec camū inquit, nec ceruissa continebitur. Et paulò ante, certè zithū quod in quibusdam prouinciis ex tritico, vel ex ordeo vel ex pane conficitur, Strabo libr. 28. in descriptione Ægypti, scribit commune illis populis esse poculum, & fieri modis variis. appellatur autem, à Græcis zythum, ab interprete ceuuisum. Ant. Nebris.

Ceruisa vini appellatiōe nō cōtinet. ff. de vino & oleo leg. l. si quis vinū.

Carycia dicuntur à Græcis, quæ Latini vocant caducea, l. sanctum. de rer. diuis. ff.

Cæsa quæ dicantur, enarrat Iurisconsul. in l. fundæ & de actio. emp. & in leg. in rutis, de verborum signific.

Cæsar, fuit primò nomē propriū Iulij Imperatoris, à quo postea omnes imperatores dicti sunt Cæsares.

Cæso cæsonis, est puer scissus ab utero matris. Inde cæsar, quia cæsus ex utero matris, vt per glossam, in rubric. Instir. in verbo cæsar.

Cessare agrum dicitur, cum non in eo laboratur.

Cessare, & extinguere differunt. l. qui res. parag. aream. de solutio.

Cessim ire, id est retro ire l. si ex plagis, ad legem Aquil.

Cessio est iuris, & actionis translatio: nam per cessionem iura & actiones in eum cui cessit transferuntur, quia sicut in venditione, vel quolibet titulo alienationis rei corporalis necessaria est traditio quantum ad dominij translationem ita ad translationem rei corporalis, scilicet iuris, & actionis utimur cessione, quæ reputatur pro traditione. Item cessio secundum Iulianum lib. 6. etymologice proprie est rei concessio, sicut est illud Rur. 4. cedi iuri propinquitatis. Nam cedere dicimus quasi concedere, ut pote ea quæ propria sunt, non aliena non concedimus, sed restituimus, cedere etiam proprie dicitur qui contra veritatem alteri consentit, ut Cicero cessit Emilie auctoritate viri, id est potius paruit. Et est sciendum, quod in instrumento cessionis dicitur quod cedens eum cui cedit, constituit procuratorem in re sua. Ad cuius evidentiam notandum, si cum Titio ex mutuo contraxisti, tibi competit contra eum actio directa, personalis, quia cum eo in tua persona contraxisti. Tibi etiam competit actio utilis, quia utiliter, & cum defectu debitum ipsum tanquam rem tuam prosequeris. Si autem mihi iura, & actiones contra debitorem tuum ex causa venditionis vel ex alia commiseris, transfertur in me utilis actio qua uti possum ad ipsum debitum tuum tanquam meum exequendum. Directa vero & personalis remanet apud te, cum a te per cessionem non potuerit separari etiam si velis, adeo tibi

adhæret. ff. pro socio. l. 3. Et sic patet quod in directa actione, et personali sum procurator tuus, quia aliter non poteram uti, licet enim directa non possit cedi potest tamen mandari eius exercitium. Et nota quod cessio actionum presumitur simulata ex tribus quæ notat Accursius in l. 1. & per C. de man. & ibi doct. & ca. fin. de alie. mu. iud. cau. fa.

Cessionarius dicitur ille in quem transfusa est obligatio vel nomen, & debet certiorare debitorem, quod nomen eius in ipsum transfusum sit, notificando, vel ostendendo instrumentum & legendo, & copiam si velit habere, dando, ut l. nomen. quæ res pig. oblig. poss. C. alias alteri solvere posset debitum, non credens se obligatum cessionario l. 1. parag. 1. ff. de nou. operis nun. & l. 1. C. de ob. & actio. per Bar. Cætera, hæc dictio habet importare in contractu ea quæ veniunt quæ sunt de natura ipsius contractus, hoc est de consuetudine ut not. in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iure iurand. & per hoc inferunt doctores, quod si in protocolis alicuius notarij inveniuntur hæc verba, & c. quod intelligatur ea venisse in contractu quæ de natura, vel de consuetudine eius sunt. Et dicit Baldus, quod per verbum cætera, nunquam intelligitur, ut veniat promissio cum pœna. Ratio, quia pœna dicitur esse quid extrinsecum ab ipso contractu, ideo non intelligitur.

tur venire nisi expresse appa-
 reat. arg. ex his quæ not. in l. sci-
 endum. ff. de verb. obligati. & l.
 2. C. de falsis. tamen secundum
 Bald. si contractus esset cõceptus
 ad consilium sapientis, & in ipso
 verbum, &c. reperiretur, tunc
 bene posset apponi pœna in hoc
 cõtractu, & hoc operatur apposi-
 tio illa, vt consiliũ sapientis dicat
 istũ contractũ, iuxta not. in l. ex
 ea parte. ff. de verb. oblig. Et nota
 q̃ dictio, & cætera, duplici modo
 scripta reperitur, & secundum
 hoc dupliciter p̃fertur. Vno mo-
 do ponitur indeterminate in fine
 orationis sic quod nõ regitur ab
 aliquo verbo, & tũc debet scribi
 breuiter, vt sic, &c. Secundo mo-
 do ponitur determinatè sic, q̃ã
 refertur ad verbum in oratione
 positũ a quo regitur, & debet scri-
 bi lõge pro duab. dictionib. vt sic,
 & cætera. Sic etiã profertur bre-
 uiter, & lõgius, & vtroque modo
 significat prout verba præceden-
 tia vel aliud mediũ significare de-
 clarat. Nã breuiter, &c. significat
 illud quod deficit, & supplet ver-
 ba deficiẽtia, vt l. gallus. versi. cre-
 dendũ. ff. de lib. & posthu. vbi te-
 stator dicit. Si me viuo nepos de-
 cedat, tũc qui pronepos, &c. cre-
 dendũ est Gallũ denotasse idẽ de
 pronepote. Et sic dictio, &c. sup-
 plet ibi verba, secundũ quæ pro-
 nepos potest substitui, quæ sunt
 in princip. illius l. vt gallus intro-
 duxit. Item si præcedit instru-
 mentum extensum locationis v-
 nius domus facte vni, & sequitur
 instrumentum abbreviatum em-

ptionis alterius domus facte ei-
 dem, dictio, &c. significat clausu-
 las in præcedenti positas quæ huic
 locationi sunt applicabiles, quia
 præcedentia declarant sequentia.
 l. si seruus plurium. ff. de legat. 1.
 Itẽ quia in habentib. symbolum
 facilius est transitus. l. in rē. §. itẽ
 quæcunque. ff. de rei vendicatio.
 contractus autẽ emptionis, & lo-
 cationis sunt similes. l. prima. ff.
 locati. Et est sciendũ q̃ notarius
 quando notam positã breuiter in
 protocollo redigere vult ad in-
 strumentum publicum tunc sig-
 nificata per dictionem, &c. debet
 extensè scribere, quia scit quod
 actum est, & quod per hanc di-
 ctionem intellexit tanquam tes-
 tis ibi contentorum, quia dispo-
 sitionem contrahentiũ recipit, er-
 go mortuo primo notario post
 protocollum antequã redigeret
 illud in publicũ instrumentũ, Se-
 cũdus notarius non debet signi-
 ficata per dictionem, &c. in pro-
 tocollo positam extendere, nisi
 quantum ibi sunt extensa. l. con-
 tractus. de fide instrum. Sed talis
 nota protocolli legẽda est partib.
 coram testib. & illis exponentib.
 verbũ, &c. debet notarius secun-
 dus super hoc requisitus, expo-
 sitionem illorum redigere in pu-
 blicum instrumentũ extensum,
 alias iudex debet arbitrari ex præ-
 cedentibus, & sequentibus, & cõ-
 iecturare quid per verbum &c.
 significetur. l. si seruus pluribus.
 §. 1. ff. de l. 1. & l. voluntaris. C. de
 fideicom. Secundo sumitur, &c.
 prout longe ponitur, & significat

alia præterea quæ enumerata sunt: litem quæritur. §. exercitū. ff. loca.

Cæterum. no. Io. cal. in commento decret. vestra. de coha. clerico. & Pau. in commen. decre. nobis. de iure patro.

Cætus. vide ff. ad l. Iu. de vi l. qui cætu. & in clem. de elec. c. hi qui. Et quid sit cætus, & vnde dicatur, vide xv. disti. canones. in fin. Item quot homines faciant cætum, vide Bart. in l. prætor. ff. vi. bon. rap.

Character, eris, interpretatur figura, vel signum vel forma. Cic. ad Brutum in oratore: **Ia** omni re difficilimum est formā quæ character Græcè dicitur exponere. Sed & styli genus character ab auctorib. dicitur. Vlpianus lib. xx viij. Dig. tit. de testa. l. ad testium. Dum tamen, inquit, habuerit characteres, dixit pro figuris literarum Nebrul.

Character proprie est signaculum quoddam quo aliud insignitur vt ordinetur ad aliquem finem sicut caractere insignitur de narius ad vsus commutationis. Et milites caractere insigniuntur, quasi ad militiam deputati.

Charisticon pro remuneratione. l. penul. de bon. damnator. In quibusdam legitur carciaticon. vt in Pan. Flo.

Charta est pagina scriptioni apta ex quacunq; materia illa sit, siue ex plumbo, siue ex cortice, siue ex linteis, siue ex papyro, siue ex corio, quæ dicitur membrana. De chartarum generib. Pl. multa li. 23. Nat. histor. Vlp. tit. de leg. 3. l.

librorum, Librorum, inquit, appellatione omnia volumina continentur, siue in charta, siue quauis alia materia, neque enim membrana excluditur à chartæ appellatione, cum charta membrana appellatur. Idem quoque ibidem, Si quis, inquit, chartas legauerit puras, membranæ non cõtinebuntur, quasi dicitur, nisi addatur, charta membrana. Idè quoq; Vlpianus tit. de bonorum possess. scdm tab. l. chartæ appellatione, etiam ad nouam chartam refertur. Nebr.

Chartæ appellatione venit charta papyri, negant membranam. l. chartis. & ibi Bar. ff. de leg. iij.

Charta seu instrumentū, seu rescriptū dicitur falsa, seu falsum bene quatuordecim modis, vt no. in c. in memoria. di. xix. gl. ver. falsā.

Chartophylacium est armarium vel locus in quo chartæ reseruantur. Et dicitur à charta, quod est instrumentū, vel scriptura, & phylate cōseruare, quasi &c. vt no. in c. j. de probatio. & c. ij. xc. distinc.

Chartoprati, chartæ venditores. Chartularij iudices dicebātur olim illi qui ab Imperatore habebant potestatem iudicandi, & illos solū q̄ corā eis eligebāt litigare, poterāt eligere sine cōsēsu priorū iudicū, sicut traditur ī gl. l. i. ff. de iud.

Chasma, id est hiatus terræ. l. si in vëditione. de peri. & cō. rei vend. Chiliarcha ē princeps sup mille hoies. Chirebolū. in l. i. ff. nau. cau. stab. dicitur manus immissio, qd Alci. in Pater. interpretatur.

Chirographū, est pictura ex manu pp. i. a. quā aurographū etiā appellant.

pellant Seuton in Augusto. Nihil
quæ elaborauerant, quàm vt
imitarentur chirographū suum.
Differt autem chirographum à
syngrapha, quòd in chirographo
tantum quæ gesta sunt scribi so-
lent, in syngrapha etiam cõtra si-
dem veritatis pactio scribitur.
Idem in eodem, cuius pacti non
dubitauit à quibusdam iururau-
dum, à quibusdam syngrapham
petere. Per syngrapham intelligit
Sueto, chirographum eorum qui
pacifcebantur manu scriptum,
in quo talis pactio scripta erat
ne negare possent. Paulus libro
xlij. dig. titu. de priuil. cred. l. bo-
nis, à chirographo chirographa-
rium forma uit, quòd significat
eum qui à debitore autogra-
phum debiti habet, chirographa-
riis, inquit, creditoribus. Nebr.
Chirographum est cum duo pacif-
centes duas scripturas sub ea-
dem forma verborum inter se
conficiunt & mutuo sibi tradunt
vel dicitur instrumentum seu il-
la litera in qua debitor confite-
tur se esse obligatum creditori,
idem quòd antapoca, & chirogra-
pha dum vaneunt: nomen huc
corp^o venisse videtur l. seruū filij.
§. eū qui chirographū ff. de le. j.
Chlamis est vestis militum, purpu-
ra regum, stola sacerdotum,
toga aduocatorum, birrus rusti-
corū vel custodum, cucula mona-
chorum, vt C. de vesti. holo. & au-
ra. lib. xj. & l. fortissimi. C. de mil.
veste. lib. xij. prout not. Azo in
sui. C. de offic. præfe. præ. Sed in l.
vestis. de auro & arg. leg. conu-

meratur inter vestimēta puerilia
Choma, atis ex Græco interpretatur
agger, eris. Est autē agger, vt in-
quit Seruius in illud Virgil. 10.
Aneid. Atque ipsi, prælia miscēt
Aggeribus, terra illa quæ factò
vallo propius ponitur. Vnde ti.
est apud Imp. de aggeribus Nili
nō rumpendis. Illi igitur aggeres
propriè dicuntur chomata Græ-
cè. Vlpia. lib. xlvij. Dig. ti. de ex-
traor. crimini. l. sacularij Choma-
ta, inquit, sunt aggeres qui solēt
aquam Niloticam continere. Et
ibidem sæpe: vbi pro choma per
ch, & o longum, coma, atis per
c, exile mendosè legitur.

Chomata dicuntur aggeres qui solēt
aquam Nili continere. l. sacula-
rij. ff. de extraordin. criminibus.

Chorus quid sit, vide l. si chorus. de
leg. iij. & l. cū eiusdē. de zdil. edict

Chresis ponitur pro vsu. l. habitatio
ff. de vsu & habit.

Chrysammos Græcè dicitur, quã vt
ait Pli. Hispani balucam appel-
lant, de qua satis multa scripsi-
mus in verbo baluca, dicta à chry-
sos huc chryson, quòd est au-
rum Iustiniani Codicis, lib. xj. ti-
tu. de metallaris. Octonos inquit
scrupulos in baluca, quæ Græcè
chrysammos dicitur. Accursius
non minus in chrysammi deli-
rat interpretatione, quàm supra
fecerat in baluca: Chrysammos,
inquit, Græcè, Latine utilitas, vt
sit chrysammos, id est, à utilitate pu-
blica: cūtatū distet chrysammos à
chresmos quæ interpretat utilitas: quã
tū Thais ab Hermiõe. Illud nãq̃
p ipsilõ, hoc p eta scribit. Neb.

Chrysāmos, veluti alij legūt, chry-
soma, vas est, in quo aurū infun-
debatur, vt exponit Alci. in l. j. C.
de metal.

Chriftina fit ex duob. liquoribus, sci-
licet oleo, per quod puritas men-
tis & nitor conscientię intelli-
gitur, & ex balsamo, per quē odor
famę figuratur, vt est text. in c. v.
nico, de sacra vnctione.

De Cante I.

Cibariorū appellatione neque ha-
bitatio, neque vestiariū, neque
calceariū continetur, sed tantū
cibus. l. diarij. de alimen. & cibar.
leg. cibi verō appellatione, potū
quoq; cōtineri Archi. prodidit. c.
in quibus. de cōsec. dist. secunda.

Cicatrix dicitur quæ vultum excæ-
cat vel deturpat, & post sanarum
vulnus remanet Bart. in l. si quis
in metallum. C. de pœn.

Cicera, est omne quod bibitur. xxx
ij. q. ij. admonere. circa medium
in princip.

Cidonium malum, idem est quod
cotoneum, & vinum cidonium
quod ex malorū cidoniorū con-
ficitur succo. Vlpian. tit. de vino,
triti. lega. l. si quis cidonia, inquit,
& si qua alia sunt vina, quæ non
ex vna fiant. Ea verō vt diximus,
sub certuisa siue zytho contine-
ri videntur. Ant. Nebriſ.

Cidoniuū vinū, ex cidonij mali succo
cōfectū. l. si quis. de vino lega. N.

Cilicium propriē dicitur textum ex
lana caprina, ad vsum maximē
rentoriorū, siue castrorū, vt dicit
Virg. li. 3. Geo. Vnde cilicina saga

ſiebant ad pluuias arcēdas. Exo.
c. 26. Facies, inquit, & saga cilici-
na vudecim ad operiendum te-
ctum tabernaculi. Vegetius quo-
que libro quarto de re militari,
saga cilicina prætedi præcipit, ad
excludendos impetus sagittarū.
Vlpianus. li. xxxij. Dig. ti. de fun-
do instructo. l. quæſitū. §. domos,
Vela, inquit, cilicina instrumenta
esse Cassius ait, quæ ideo paran-
tur, ne ædificia vento laborent.

Cilicium, textum ex lana caprina:
vnde cilicina vela, in l. quæſitū. de
fund. instru.

Cimidiarcha, id est, custos vasorū. &
aliarū rerū pretiosarū ecclesie. C.
de sacros. eccles. l. iubemus. in gl.

Cymbiū poculi quoddā genus est,
dictū à similitudine cuiusdā na-
uigij. Est autem cymbiuna in for-
ma diminutionis ab eo quod est
cymba. Inferimus tepido spumā-
tia cymbia lacte. Pau. xxxij. Dig.
tit. de auro & argen. leg. l. pedicu-
lis. cymbia, inquit, argentea cru-
stis aureis illigata. Nebriſ.

Cimidiarchium, locus est vbi repo-
nitur thesaurus. cod. de bon. au-
ctor. iud. pos. l. si. §. si autem. & de
agr. & censu. l. litibus.

Cimiterium vide cæmiterium.

Cingere arborem, est illam degla-
brare, siue delibrare, hoc est, de-
corticare, siue corticem detrahe-
re, encernadar Hispani dicunt,
quo facto arbores inarescūt. Pau.
li. xlvij. Dige: tit. arborum furtina
cæsarum. l. cædere. cingere, in-
quit, arborem, est illam degla-
brare. Item ff. eodem. l. furtim. &
Alphenus lib. xj. Dig. tit. locati &

cond.

cond. l. in lege locationis. Néue
 pæm cingere, cædere, vrere fini-
 to. Ant. Ne.

Cingulum quandoque exponitur
 id est, administratio. in auth. vt li-
 ceat ma. & auia. §. quia verò quæ
 dam. Quandoque pro ense vel
 pro titulo dignitatis. C. de præp.
 fac. cub. l. vltima. libro xij.

Circa est significationis restrictiuz,
 non autem ampliatiuz, vt in leg.
 Rutilia Polla. ff. de contra. empt.
 & hoc nota pro statutis. Et quid
 dictio circa operatur in testa. vi-
 de Bart. in l. celsus. ff. de vsucapio-
 ni. Et circa, pertinet ad tēpus, cir-
 cū ad locū, circiter ad numerum.

Circeiensis, e, nomen possessiuum
 gentile ab eo quod est circeij, or-
 rū, opido Italiæ in Latio veteri,
 atq; promontoriū eiusdem no-
 minis, quondā insula vt inquit
 Plin: autoritate Homeri, vasto
 mari circūdata. Illuc Circe vene-
 fica illa decantatissima regnasse
 dicitur, quo tempore Vlysses or-
 bē pererrabat. Hinc Plin. de ost-
 reis, cādiora, inquit circeiē sib.
 Linius, circeiensiu quidā cogniti
 & coloni à Velitris. Pau. li. 22. dig.
 ti. de iu. & fa. ign. l. regula. est. Ad
 opus, inquit, aquæ ductus reipu.
 circeiensium.

Circenses ludi appellātur qui in cir-
 co magno Romæ fiebant, atque
 inde dicti ea forma qua, ab His-
 pali Hispaliensi. Ex quo Seruij
 Grammatici, & quorundam alio-
 rum error conuincitur, qui pu-
 tant, circenses ludos esse dictos,
 quod vbi suo tēpore metæ fue-
 rūt, olim gladij ponebātur, quos

circuibant, vnde ludi circenses
 quasi circū ēses, Vir. li. 8. Aeneid.
 magnis circē sib. actis. Et Iuvena-
 lis, si potes auelli circensib. opti-
 ma Soræ. Hermoge. lib. 50. dig. ti.
 de numeribus. l. j. Equorum, in-
 quit, circensium spectacula. Et
 Paulus lib. xxx. dig. qui est de le-
 gatis primus. l. ciuitatib⁹. Ludos,
 inquit, scenicos, vel ludos circē-
 ses. Ant. Nebr.

Circenses ludi, qui Romæ in circo
 maximo fiebant.

Circitores dicuntur, qui vigilias no-
 cte circūeunt. Hispani rōdas vo-
 cant. Veget. libr. 5. de re militari.
 Tribuni, inquit, eligunt qui vigi-
 lias circūeunt, vt renuntient si
 qua emerferit culpa, quos circi-
 tores appellant, nūc militiæ fa-
 ctus est gradus. Ouid. i. priapeia,
 Quid mecum tibi circitor mole-
 ste? Ad me quid prohibes venire
 furem? Vlpianus li. xij. dig. tit. de
 institoria actione. l. quicumque,
 circitores vocat, qui circumferunt
 merces per vicos & vrbes, ven-
 dendi causa.

Circuitoires dicuntur qui circū eūt
 vel circūdāt patrias à nūdinis ad
 nūdinas deferentes res venales.
 Et dicuntur alio nomine circum-
 meatores.

Circulatores circumforani dicuntur
 qui publicè officias quasdam &
 præstigia faciūt, vt videantur de-
 uorare gladios, & irritare serpē-
 tes, & talia quædam facere. Apu-
 leius in primo de asino, circulato-
 rē aspexi equestrē spathā præ-
 cutā mucrone infesto deuorasse,
 ac mox eundem inuitamento e-

- xiguz stipes ventoriam lancem qua parte minatur exitium, in ima viscera cōdidisse. Paulus lib. xliij. dig. ti. de extraordinarijs criminib. l. vlt. In circulatores, qui serpentes circumferunt & proponunt si cui ob eorum metum dānum datum est. Ant. Nebr.
- Circulatores**, qui serpentes circumferunt & proponunt. l. fi. de extra. crimi.
- Circumferanus** secundum Isid. li. x. dicitur qui ad modum rotæ circumfertur.
- Circumscribere** est fraudib. cauillationibusq; in iudicio vt, vt causam obtineas, viacasq; aduersarium. Ambrosius in Lū. c. quarto. Vtitur diabolus testimonijs scripturarum, non vt doceat, sed vt circūscribat & fallat. Itē ad constantinum: Nec quisquam aut viduam spernat, aut circumscribat pupillum, & ibidem: Quid circūscribitur frater: fraudatur mercenarius. Inde circumscriptio. Idem Ambrosius ad Irenæum. Omnia plena fraudis, plena circumscriptionis. Et circumscriptor, oris: Iuuenalis, pupillum in iura vocantem circumsriptorem. Iulianus libro xliij. ti. de exceptionibus l. exceptiones. Quæ minori, inqt, viginti quinq; annis circūscripto.
- Circumseptus** est circūdatus vel vndique cinctus: vt not. in proæm. clemen:
- Circumducere** literam est eam circumducta linea damnare, & sic differt à cancellate, & supponere.
- Circumscriptio** quid sit, Bartolus in authentica ex causa. C. de liber. præterit.
- Circumstantia** alicuius loci intelligitur per xxx. pedes, vt dicit Bar. in litem apud Labeonem. §. cōuitium. ff. de iniur.
- Circumuenire** in, eadem propè significatione accipitur, qua, circūscribo, vnde illi propriè dicuntur circumuenti, quos grassatores quasi ex insidijs ad oriuntur. Cæsar in commentario Hispaniensi: cū vndique se circumueneri animaduertisset. Ambr. in illud euang. Reddite quæ sunt Dei Deo Nec interest apud Deū, vt aut circumuentione res alienas occupet. tit. de doli mali except. l. apud celsum. Nebr.
- Circumuenire** est adhibita calliditate decipere. l. j. de dolo.
- Cisarius** auriga cisij, quod genus est vehiculi gestatorij. l. item que titur. ff. loca.
- Cista** pro capsula. l. j. depo.
- Cisterna**, pluuiialis aquæ conceptaculum est, dicta, vt inquit Festus, q̄ inest in terra. Martia. Si cisterna mihi quàm vinea malo Rauenne. Vlpianus lib. xliij. Dig. de fonte deducendo. l. vnic. cisterna, inquit non habet perpetuā causam, nec viuam aquam. Sed si vinum condatur in conceptaculo cisternæ simili, cisterna quoque per translationem potest appellari. Vlpianus lib. xlvij. de furtis. l. vulgaris. Et quidem, inquit, si cisterna vini sit.
- Cisterna** est locus in quo congregatur aquæ pluuiæ, & ibi collectæ vsui reseruantur. l. vnic. ff. de fon.

Citatio est in ius vocatio vel inuitatio, cum quis de aliquo cōqueritur, & querimonia sua coram iudice deposita, iudex emisso citationis edicto ad eius instantiam vocat, vel inuitat illum ad se in quē agere desiderat qui conquestus est. Si verò in edicto, iudex vel prator adijciat hanc clausulam, si in die præscripto non veneris, quasi cōtumax condemnaberis vel reputaberis, tunc edictum olim dicebatur peremptorium: hodie autem sufficit quod dicatur: citamus talem perēptorie. Et est quadruplex modus citandi, secundum Gulielmum de Mont. Laud. Primus per nūrium literis citatorijs. Secundus per præconem. Tertius per edictum. cle. j. de iudic. Quartus fit ex iuris dispositione. Item quædam citatio fit ad monitionem iudicis. ca. consuluit. de offic. deleg. Item quædam est verbalis, quædam realis vel actualis, ducendo ad iudicem. Item citationis sunt tres actus. Primus est impositio, cum iudex imponitur nūtio vt citeretur reus. Secundus manifestatio, cum nuntius denuntiat citato, vt veniat. Tertius relatio, cum nūtius refert iudici se talem in tali loco citasse. additur etiā quartus, scilicet comparitio citati, & quando citatus teneatur comparere, & si non cōparet mulctetur. not. per Doct. in c. præterea. de dila. Et de illis actib in c. si. de ferijs. Et nota qd citatio est de iure naturali. vt in cle. pastoralis. de re iudi. & citatus ad locum morbosum, seu

ubi aer est pestilentialis vel corruptus, non tenetur ire, cum saluti hominum sit ratio adhibenda. l. sed sciendum. ff. ad Trebellia & ibi per doct. Nec citatus perēptorie potest dici contumax ante libelli oblationem. l. si finita. §. si plures. ff. de damno infecto.

Cito aduerbiū, id est infra xx. dies. in auth. de mand. princip. §. sed & suscipientes.

Citra quandoq; ponitur pro præter de calum. l. vltim. quandoq; habet effectum privationis, vel negationis. ff. fam. herciscun. l. si filia. §. papin. Quandoque ponitur pro fine. in authenti. vt iud. sine quoquo suf. §. quod autem à nobis. Quandoque exponitur citra quàm, id est aliter quàm. in authenti. iusiuran. quod præsta. ab his. §. iuro quoque. Quandoque exponitur citra, id est cōtra. ff. de noua. l. seruus. Aliquando id est ante. extra de testib. c. dilecto.

Citrea mensa, id est, ex citri materia, celebrantur apud autores, & fuerunt intanto pretio, vt cum aliquando viri obiecissent fœminis nimios sumptus, quos in coemendis margaritis faciebāt, & vos, inquit, mēsis citreis vtimini. Sed cum apud oēs cōstet, citrū arborē, & mala citrea esse, quæ postea cœpta sūt cognominari mala rācia, quotū materia neq; firma neq; quæquā hābēs qd laudabile sit, suspicor aliquid erroris subesse circa has arbores iā inde ex antiquitate contractum, vt citrum videlicet procedo accipiatur, hoc est, alerze, cum præsentim arbor

arbor illa syluestris sit, copioseque proueniat in monte Atlante. Vnde Martialis de mēsa citrea dixit: Accipe felices Atlantia mu- nera syluas. Idem alibi: cūm pos- sint Libycas sustinuisse trabes. Paulus libro xix. Digestorum, de actione empti & venditi. l. si steri- lis. Veluti si mensas quasi citreas emat, quæ non sint.

Ant. Nebr.

Citrea mēsa, ex citri arboris ligno cōfecta. l. si sterilis. de acti. empt.

Ciuilis actio Require suprà actio.

Ciuile debitum. vide in glo. j. c. si. de solut. Et quandoque ciuile, idem est quod vrbantum & elegans vt in glo. in l. ciuile est. C. de fur. Sic inciuile, id est inurbanum vel indecens. lege inciuile. ff. de legib.

Ciuitas dicitur quasi ciuium vnitas & murorum ambitu terminatur. de senten. excom. si ciuitas. cuius appellatione et comprehenduntur burgenses. ff. de verborum signi. l. ij. Item ciuitatis appellatione cōprehenduntur mille passus à mu- ro ciuitatis. ff. eo. titu. l. mille. & ff. de pen. leg. l. quod liquidè. §. si ita legitur. Item comprehenduntur horti. arg. ff. de proc. l. præsens. I- tem ciuitatis nomine non cōprehenduntur dioceses, nec econ- tra. Vocatur autem propriè ciui- tas, quæ habet episcopū. vt lxxx. dist. in illis.

Ciuis est natus i ciuitate. l. ciues. C. de appel. vbi gl. Sed quid de natis in comitatu? Dicitur in auth. qui. mo. na. effi. sui. §. si verò nō ciues.

Ciuium appellatione veniūt nō so-

lūm illi de comitatu, sed etiā illi de territorio. Felin. in ca. Rodul- phus. versic. quarta conclusio. de rescr. Adde quòd ciuium appella- tione veniunt illi qui sunt de ciui- tate, diocesi, vel comitatu. Doct. in rub. ff. solu. matri. licet gl. aliter sentiāt in d. c. Rodolphus. Bar. in l. j. ff. ad munici. Adde quòd Bart. in leg. iij. C. de nat. liber. dicit ibi per illum rex. quod ille qui oritur ex villico vel ex vico, sortitur o- riginē ex ipsa ciuitate cui subest vicus, & an repræsalia concessa contra ciues, comprehendant cō- ciuitatenses Bald. in l. vbi alij. ff. de offic. Pro consul.

De Cante L.

Clades, id est, calamitas. l. j. C. de iu- re emphyteut.

Clam possidere, id est occultè possi- dere.

Clandestinus, na, num, à clam parti- cula deriuatur, notatque habet significationem, neque ob aliam causam hoc in loco posuimus, ni- si quòd vulgò accentu barbaro ab omnibus profertur, hoc est ac- centu in antepenultima, cūm pe- nultimam habeat longam, & iux- ta regulas latinæ linguæ in eadē accentus debeat collocari. Quòd verò penul. lōga sit, probatur car- mine Manilij in primo Astrono- micon dicentis. Et clandestinis surgentia fraudibus arma. Silius quoque Italicus in libris Punico- rū: ceu clādestino traheretur fœ- dere bellum. N.

Clandestinū cōiugium est despecta personarū præsentia vel iuris so- lennitate

- lénitate, vel denútiatione nō prae-
missa, sine sacerdotis benedictio-
ne, occultum matrimonium.
- Clandestina electio dicitur, quae in
cameris per occulta cōuenticula
fit, vel illa quam canonici inter
se secretam tenent.
- Clarissimatus est dignitas. C. de px.
sacr. scri. l. peculiari. Aliquādo ac-
cipitur pro consulatu. C. de equ.
digni. leg. j. & ibi not. de dome. &
prot. l. ij. lib. xij.
- Clarissimus dicitur etiā qui est spe-
ctabilis: eo q̄ clarā habeat digni-
tatem. C. de prin. agen. in re. l. fi.
- Classis, id est naus, inde classicus id est
nūmerus classatorum, id est nau-
ium ad bellandum. Et qui cen-
setur, vel voluerit se huic ministe-
rio deputare, dicebatur incensu-
tus: vt C. de clas. libro vñdecimo.
- Claustrum dicitur quasi claudēs, si-
ue castrans, id est priuans habitā-
tes in eis, ne euagentur. vij. qu. j.
§. vlti. & not. per Archid. de statu
reg. c. vno. §. verūm. libr. vj. super
verbo, morā. & est locus religio-
sus. extra de const. ij. princ. Ali-
quādo claustrū dicitur instrumē-
tum ad claudendū domū vel par-
tem eius. ff. de actio. emp. l. fundi.
- Clauus in veste erat verruca ex au-
ro, vel ex cocco aut aliis colori-
vesti intertexta, ad ipsius vestis splē-
dorē adhibita. Quintil. lib. 8. Vt
affert, inquit lumen, clauus pur-
purae solo infertus. Hinc & lati-
clauij & angusticlauij dicebātur
ab antiquioribus, qui poterāt hu-
iusmodi genere vestiū vti. Varro
de lingua Latina: Siquis, inquit,
tunicam ita consuat, vt altera pla-
- gula sit angustis clauis, altera la-
tis, vtraque pars carebit analogia.
Suetonius ī Augusto. Vfus est to-
gis neque restrictis, neque fufis,
clauo neque lato neque angusto.
Vlpianus lib. xxxiiij. de au. & ar-
gent. lega. l. cū aurum. clauī au-
rei, & purpurae pars sunt vesti-
mentorum.
- Clauus morbus est in similitudinē
tuberculi coloris albi: fit in plan-
tis digitisque pedū maximē. Cel-
sus libro quinto de clauo eiusq̄
curatione multapōnit: clauus, in-
quit, nonnunquam etiam albi,
sed in pedibus maximē nascitur,
sed praecipuē in contuso: à Græ-
cis helos dicitur, vt apud Galenū
libro decimo & vñdecimo, de
medicina simplici. Hoc morbo pe-
riit Silius Italicus, vt auctor est
Plinius Cæcilius in epistolis. Vl-
pianus libro xxj. titulo, de ædili-
tio edicto. leg. qui clauum. Qui
clauum, inquit, habet morbosus
est.
- Nebris.
- Clauī in re vestiaria quid sint, facile
est intelligere, ex l. cū aurum.
in fine. & l. seq. & vestis. de auro
leg. sunt enim vt puto, fibulae, &
velati clauiculi quidam qui ve-
stibus insuuntur, vel ad ornatum,
vel ad illas annectandas, quod se-
rē fit in ea parte, qua pectus con-
tegitur.
- Clauus praeter notum significatum
ponitur pro genere morbi. l. qui
clauum. de ædil. edic. & quibusdā
videtur id tuberculum esse, quod
digitis tum pedum tum manū
plerunq̄ innascitur, & ab Italis

vel portus vel callus nuncupatū.
 Clausi dicuntur etiā vinciti, si ita vin-
 cti sunt, vt vincula erumpere non
 possint. l. si quis in graui. §. clauso.
 ad Syllan.

Clerica dicitur corona clericorum
 rasa, vt not Ioan. Andr. de vita &
 honest. cleric. c. clerici.

Cleros Græcè est fors Latinè vel he-
 reditas. Sūt ergo dicti clerici, quia
 de sorte Dñi sunt. xxj. dist. cleros
 vbi ponuntur nomina omniū gra-
 duum in ecclesia Christi deser-
 uientium. Et appellatione clerico-
 rum etiā intelliguntur monachi,
 licet non econtra, quia sunt etiā
 electi in sortem Domini. xij. qu. j.
 duo sunt genera. Et hoc maximè
 in causis fauorabilibus, sed in o-
 diosis secus, vt not. in c. j. de iura-
 mē. cal. vbi etiā appellatione cle-
 rici non venit monachus, quia i-
 bi postea specificat. vide ca. cum
 secundum Apostolum. de præb. &
 c. cleros. præalleg.

Cleronomia. idem est quod heredi-
 tas diuina.

Cliens dicitur ille cuius causam ad-
 uocatus tuetur, & defendit. Inde
 cliētulus diminutiuum. & idem
 est, secundum Isid. Vel dicitur qua-
 si colens, à colendis patronis.

Cliui appellatur fossæ terrestres per
 girum. ff. de ser. urb. præ. l. seruitu-
 tes §. si domo. Vel verius dicuntur
 loca in sublime surgentia, cuius-
 modi sunt ascēsus motiū. l. si ex
 plagis §. in cliuo. ad l. Aqu. vnde
 cliuosam viam & planā, vt oppo-
 sita distinxit Vlpianus in l. j. §. de
 teriorem. ff. ne quid in loco pub.

Cliuosa dicuntur loca in sublime cle-

menter surgentia: nam cliuis est
 montis latus. Vnde decliuus ex
 monte descendens, ac cliuis ad
 montē ascendens Virg. i. Georg.
 cliuosū tramitis vndam Elicit. Et
 Iuena. cliuosæ ueheris dum per
 monumenta Latinæ. Vlpianus li.
 xliij. ti. ne quid in loc. publ. l. præ-
 tor. Via cum plana fuerit, si cliuo-
 sa fiat.

Cloaca aluens est per mediam urbē,
 in quem latrinarum sordes con-
 fluunt. Itaque latinæ sunt, quem-
 admodum Hispani dicunt, priua-
 tæ: dictæ ab eo, quod lateant, Ci-
 cerone auctore. cloacæ verò sunt
 publicæ, quod eleganter Columel-
 la vno versu expressit, dicens. Im-
 mundis quæcunque vomit latri-
 na cloacis: id est, quæ ex foris pri-
 uatis sordes confluunt in cloacas
 publicas, & inde emittuntur ex-
 tra urbem. Vnde Iuena. de Tibe-
 rino pisce dixit: Pinguis torrente
 cloaca. Vlpianus lib. xliij. de cloa-
 cis. l. j. cloaca est, inquit, locus cō-
 cauus, per quem colluuiæ quædā
 fluat. Inde cloacarius, qui cloacæ
 curam habet. Vlpianus lib. vij. de
 usufructu, & quemadmodū quis
 vtatur. l. si pendentes. Si quid, in-
 quid, cloacarij nomine debeat.

Ant. Neb.

Cloaca dicitur locus concauus, vbi
 sordes confluunt ex quocunque
 vili loco effluunt de viis & plateis,
 vel vbi stercorea recipiuntur, sci-
 licet latrina. ff. de clo. j. Vel cloa-
 ca est locus cauus, per quem col-
 luuiæ quædam fuit, & ponit præ-
 tor ibi duo interdicta de cloacis.
 Primum est prohibitorium, quo
 prohibetur

prohibet vicinis facere vim quominus cloaca purgetur & reficiatur. Secundum est restitutorium. Et appellatione cloacæ tubi & fistulæ continentur, ex l. pralle. ff. de cloacis. Inde cloacarius, qui cloacæ curam habet, & cloacarium, quod ob cloacarum purgationem soluitur. l. si pendentis. de usufr.

De Cante O.

Coactilia: in l. argumento. ff. de aur. & arg. leg. dicuntur pelles seu lora, quibus inuoluuntur alliganturve vestimenta: quæ omnia sunt instrumenti viatorij. l. quinta. §. si. de suppel. lega. à cogēdo, id est, adstringēdo coarctandōq; dicta.

Coactio est duplex, absoluta, & conditionalis, coactio absoluta est cui resisti non potest, vt cum quis violenter trahitur ad aliquid faciendum, quo casu quis omnino excusatur. 50. distinct. presbyteros & j. quæst. j. constat. Coactio conditionalis est, quæ metum cruciatus, vel aliquid graue minatur, quæ si excusat à tanto, non tamē à toto. c. sacris. de his quæ vi me. ve. cau. si. in gl. verbi attenuet. secundum Gos. in Sum. eo. tit. & etiam in c. cum dilectus. eo. tit. vide Bar. Brix. in gl. verb. inuita. di. v. ad eius verò. vbi bene distinguit. Et coacta voluntas, etiā voluntas est. xv. q. j. merito. ff. quod met. cau. l. si mulier. §. si metu.

Coalere, est cohætere, & quemadmodū Vlp. ait, vnitatem facere. l. non amplius. de dam. infe. aliquā

do est concrefcere. l. per omnes. C. defens. ciuit.

Coalluere est per alluionē aliquid augere. Pomponius libro xli. tit. de acqu. rer. dom. l. ergo. Paulatim aliquid coalluendo locum eminentē supra alueum fecit, & eum alluendo auxit. N.

Coarctare, id est, restringere, vt exponunt Hostiensis & archi. de rescrip. c. dispendia. in princ. lib. vj. habetur hæc dictio extra de immuni. eccles. ca. j. in fi. & de offic. deleg. consuluit.

Cocum nō continet appellatione purpuræ. l. si cui. de lega. iij. A cocco coccinus vnde coccina vestimenta, id est cocco frutice infecta, de quo apud Plinium & Dioscoridem est.

Cocū est granū quod in quisquilia inuenitur frutice, grana Hispani appellant, vnde purpura adulteratur Plin. lib. 9. Coccum Gallatiæ rubens granum aut circa amaricā Hispaniæ in laude est. Idē lib. 16. Quercus dotes ilex solo prouocat cocco. Granū hoc, primò, que ceu scapus fruticis paræ a quisfoliæ ilicis casculiū vocant, pensionem alteram tributi pauperibus Hispaniæ donat. Vlpian⁹ libr. xxxij. Dig. qui est de legatis tertius l. si cui. Purpura, inquit, & coccum quia nihil natiui coloris sunt contineri arbitror. quod Accursius exponens nescio quas nugas affert: coccum, inquit, bis tinctum in constructione tabernaculi erat quidā pannus seriseus, duorum colorum, & videtur extra vitidis, & intra ruber. N.

Cocus

Cocus venit appellatione artificis, quia cocum esse, est ars. l. si quis venditor. §. j. & ij. ff. de edil. edict. Imò cocus Imperatoris hēt dignitatē. ad quod Bal. allegat tex. in l. j. quis cocorum, in vrbus feu. hæc Lud. de Ro. in sing. suis.

Codex est quilibet liber qui continet in se diuersos libros partiales, & hoc generaliter. Sed propriè est liber qui continet diuersa præcepta Imperatorū. Vnde ante tempus Iustiniani erāt tres codices, scilicet Gregorianus, Hermogenianus, & Theodosianus, & multæ constitutiones extra illos diuagantes. Videns ergo Iustinianus tantam legum multitudinē, de istis tribus codicibus extrauagantibus, fecit fieri vnum codicē, quem suo felici nomine nuncupauit codicem Iustiniani.

Codicilli dicuntur codices parui, id est libelli, in quibus cum aliquis impeditur aliqua necessitate ne faciat testamētum de rebus suis, disponit in vltima voluntate, secundum Azō. in Sum. C. de codicil. In hoc autē differunt à testamento. In codicillis hereditas, ne que dari, neque adimī potest directē, ne confundatur ius testamētōrū & codicillōrū. Nec in eis potest exhereditatio scribi, nec conditio heredi instituto potest adici, nec substituti in eis directē potest, sed per fideicommissum in eis hereditas directē relinquitur, vt Instit. eod. §. codicillis. & §. directo. & plura alia quæ not. Azō. & Hostien. in Summ. titul. de testam. & Spec. tit. de instru. edit.

§. viso.

Codicillus est scriptura vel litera in qua testator voluntatem figurat suam, nulla indigens solennitate, sed sola testatoris voluntate, quæ licunque scripturæ significatione expressa, cuius beneficio subueniunt voluntatibus defunctorum propter deficientem solennitatē verborum legaliū, vel certè propter necessitatem adhibendorum solennium, quia minor est numerus testiū, &c. vt ex modernis doct. Gul. de cu. tenet cum gl. in l. si. C. de codi. hæc Bal. de Peru. in quodam consil.

Cœliaci dicuntur fluxu ventris laborantes, qui à Latinis aluini dicuntur: nam cœlia Græcè, Latine interpretatur aluus, consistit autem morbus ille in ventriculi porta, quæ à Græcis piluros dicitur, ex Cornelio celso li. quarto. Iurisconsultus in tit. de edil. edict.

Cœmiterium interpretatur dormitorium, dictum à cœmome quod est dormio, nō cimiteriō, quem admodum vulgus nunc loquitur. conditoria verò siue sepulchra mortuorum in nostra religione dicuntur cœmiteria, id est dormitoria, quoniam propter spem resurrectionis, mortuos consuevit dormientes appellare & eosdem dormire in domino.

Nebr.

Cœmiterium, locus vbi mortuorū corpora conduntur.

Cœnaculum, inquit Valla, & si formam

nam diminutiui habet, diminutiuum non est, neque est locus in quo cœnatur tantum, sed superior domus congratio Festus, cœnacula dicuntur ad quæ scalis ascēditur. Linius libro. 39. ab vrbe condita, cœnaculum super ædes datum est, scalis ferentibus. Paulus libro xliij Digiti, vti possid. l. si duo. Sed si supra ædes quas possideo, cœnaculum, sit, & ibidem sapius. Item in titu. de iis qui eiec. aut effud. s. pissi mē. Ne. Cœnaculum præter vulgatam significationem. de qua supra in ver cœnaculum, appellatur loca superiora domorum, ad quæ scalis aut cochleis ascēditur, cœnacula antiquitus in colebant tenuiores & inquilini, hinc cœnaculariam exercere, in l. si vero. de iis qui deie. hoc est domos totas cōductas p̄ singula cœnacula in quilibet locare, & cœnecularius cœnaculorū locator. Itē cœnaculariū, pensio quæ soluitur p̄ cōducto cœnaculo.

Cœnobium, vide cenobium.

Coatanei sunt homines paris ætatis, secundum Isid.

Cœtus, vide cetus.

Cogere exponitur, id est cōgregare ff. vi bō rap. l. 2. in prin. & §. dolo.

Cognati per fœmineum sexum coniuncti sunt.

Cognatio consanguineæ vxoris, est coitus, cum cōsanguinea vxoris

Cognatio legalis secundum Hosti. eo. ti. est quædam proximitas p̄ueniēs ex adoptiōe vel arrogatiōe, vt no. in rub. de cole.

Cognatio spiritalis est p̄pinq̄uitas

vel attinentia q̄ prouenit ex sacramenti datione, vel ad sacramētum recipiendum attestatio ne, vel attentione, vnde ex cognatione spiritali, q̄ in baptismo contrahitur, nouem propinq̄uitates nascuntur. Prima filiatio inter sacerdotem baptizantē & baptizatum. Secunda compaternitas inter sacerdotē, & patrē baptizati. Tertia cōmaternitas inter eundē & matrē baptizati. Quarta inter filios sacerdotis, & baptizatiū, scilicet fraternitas. xxx. q. 1. ōnes, & q. 3. ita diligere

Quinta filiatio inter baptizatum & suscipientem de baptismo. Sexta filiatio inter eundem, & vxorē suscipiētis. Septima fraternitas inter baptizatū, & filios suscipiētis. Octaua cōpaternitas inter suscipientem, & patrem suscepti. Nona, maternitas inter eundē & matrē pueri. 30 q. 3. p̄ totū

Cognomē dicitur à cognatione ff. de li. & posthu. l. 1. & inst. de leg. si quis in nomine, & C. de testa. l. si in nomine.

Cognomina debēt poni quādo ex nominibus p̄priis resultat incertitudo. Barto. in const. j. ff. versic. quæro nūquid sit necesse.

Cognoscere instrumenta, ea relegere, & recognoscere.

Cohors, id est societas. ff. ad legē Iu. repet. l. 1. de offic. p̄fec. vig. l. 3. in principi.

Cohortalis est apparitor qui obnoxius est cohorti. l. sic cohortalis C. eo. titul. lib. 12.

Coire tā in bonā quā i malā partē accipitur, vt coire societate, & co

- ire, id est cōspirare l. 2. de cōcusi
Cætus conuentus est, siue congregatio, à cœundo dictus. Virgil. primo *Aneid* Et cætus inxere polū. Vnde in de cret. distin. decima quinta: Qui cætum fecerit, vt inquit Seneca i declamationib. capitale est, id est, dignus morte. Ne.
Collactaneus dicitur qui eisdem mammis nutritus est.
Collaterales dicuntur qui se attingunt vel sibi attinent transfuersaliter per lineam collateralē nō per lineam rectam ascendentē vel descendētē, vt consanguinei vel consimiles. Dicuntur etiam collaterales generaliter omnes & equaliter quasi laterib. cōsistētes
Collatio secundum Azonē in Sum. C. de col. est ius quo res quædā non hæreditaria fit hæreditaria, id est redigitur in cōmune. Et dicitur collatio quasi in commune latio. Nam quod erat propriū dicitur ibi mediū, & cōfertur, id est cōmunioni subiicitur. Vel est cōfusio siue coadunatio rerū cōferentis in res communes seu cum rebus communibus diuidendis, vt notatur in l. si soror. C. de collationibus.
Collatio instrumentorū est quā duo instrumenta inspiciuntur & examinantur simul vtrū in vno ita sit sicut in altero, vel vt videatur per modum & formam scripturæ effectus eius.
Collatores dicuntur à conferendo quia cōferuntur fiscū, siue ordinaria sit collatio, siue extraordinaria.
Collectarij appellantur campsores l. quisquis. C. si certū petatur, secundū Alciatum lib. 4. dispū. c. 2.
Collectiua dictio dicitur quæ significat collectiue ex sua impositione, quādoque etiam ex significato sumpto aliunde ex quauis alia materia subiecta significationi, verbi gratia ibi, omnes ferunt lapidem vel trabem. significat collectiue. l. ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. Sed omnes student auaritiæ, significat distributiue. Ratio, quia in primo exēplo ex vnitare lapidis sumitur significatū verbi, sed in secundo exemplo sensus est quod quilibet homo studet auaritiæ.
Collega secundum Isidorum dicitur à colligatione societatis vel complexu amicitie, & est idem quoddā sodalis in officio alterius paris potestatis.
Collegarius etiam est vnus ex talibus sociis.
Collegiati dicuntur qui sunt de aliquo corpore, id est congregatio ne vel artificio hominū, veluti pistorum, fabricorū, monachorū, & quorundam aliorum collegium habentium.
Collegium, vt scribit Neratius Priscus tit. de verborū signifi. l. Neratius. à trib. fieri potest, quū plures videantur in collegio cōtineri. Sed cū duo tantū sint consules, atq; alter alterū collegā appellat, nonne dicemus collegium consulum? quandoquidem collega, & collegium coniugata sunt. Numa Pompilius instituit collegium tibicinum, aurificum architectorū, tinctorū, coriario rū, fabricorū, & singulorum, Erit itaque

iraque collegium illorū qui sunt eiusdem ordinis, & professionis, vt Papia. lib. 22. titul. de excusationibus l. qui in collegio pistoforum sunt, à tutela excusantur. Item lib. 42. dig. de collegiis illicitis, sæpe.

Collegium est congregatio quam ad minus tres facere possunt. Nam duo faciunt cogregationem, collegiū tres, populū decem, turbā viginti quinque, gregē quinque, porci, vel decē oues, vt notat Bern. de elect. ca. 1. in glos.

Colles intelliguntur homines inferioris vitæ. C. de sum. tri. l. finali, in princip. super verbo collis.

Collisum argentum quid sit, vide ff. de aur. & argen. l. l. quintus 2. §. cum aurum.

Collobium est toga vel vestis sine manicis.

Colluctatio fit dum aliqui simul luctantur, pugnis vel calcibus, vel verius quando pugnantes non stant certo loco. ff. ad leg. Aquil. l. qua actione. §. si quis in colluctatione in glos.

Colludere, in fraudem tertij est cōuenire. Vnde est conclusio dictū, quod simul ludant, id est, illudat tertium, quod in libris dig. sæpe legitur. Est præterea titulus de collusione detegenda.

Nebris.

Collusio secundum Bernardum in gl. in capit. audiuius. de Collusione detegenda, & capi. cum denunci. de censit. est inter actorem, & reum latens & fraudulenta conuentio, per quam alter in iudicio superari se permittit.

Collyriam est vnguentum ad oculos institutum diuis, §. cum ex aliena.

Colonia ciuitas est à matrice ciuitate deducta, id est metropoli. quādoque agrum colono locatū significat. l. si in leg. ff. loca.

Colonus est qui prædium habet agri colendi causa. Differt autē colonus ab inquilino, quia hic in rure, iste autem in ciuitate moratur, habet plures species agriculturalium, secundū Azo. quia alij vocantur coloni conditionales, alij coloni inquilini, alij originarij, alij coloni simpliciter nūcupati, &c. de quibus infra patebit. Pro differentia coloni ab usufructuario, vide in gl. inst. de rer. diuis. parag. is vero.

Colonus simpliciter secundum Ioannem dicitur qui sub certa annua mercede in pecunia numerata, prædia colenda accipit. Nam secundum eum nō esset locatio sine pecunie. ff. de posit. l. j. parag. si quis seruum.

Coloni conditionales dicuntur quasi ex sua conditione prædiū vel agrū colere debentes, & secundū Ioa. si constituantur q̄ primò in scriptis vel sine scriptis in perpetuo iure colones se esse in fundo promittunt, vt postea p̄ viginti annos in fundo permaneant. Et licet quidā putēt hos esse adscriptitios conditionales tñ secundū Ioan. male putāt, quia colonus tēporis tñ ascursu pōt liberari, adscriptitius verò minimè, vt C. de agri. & cels. l. cum scimus. libro vndecimo, require supra adscriptitius.

Coloni dominici dicebatur qui colebant agros Imperatoris, vt cod. de præd. & omnibus reb. libro vndecimo.

Coloni illyrici, alias & melius illyriciani, de illyrico, idest de Sclauonia dicuntur, & habetur in l. cū quærebatur, codic. vnde vi. vbi dicitur inter illyricianam aduocationem, gl. 1. inter aduocatos de illyrico. C. de col. illyrico. lib. 11.

Colonus inquilinus, licet secundū quosdam inter colonos conditionales, & inquilinos nulla sit differentia, (pro quibus videtur facere: l. definimus C. de agric. & censit. lib. xj.) tamen secundum Ioan. hæc est differentia, quia inquilinus minus adstrictus est quàm colonus conditionalis vnde inquilinus bene potest in alia parte cuiuslibet suburbij domū cōducere, & inhabitare, sed conditionalis colonus non audet cum sua familia recedere à fundo quem colit, nec alibi habitare.

Colonus originarius secundum Ioannem dicitur coloni conditionarius filius, ex eo quod originarius conditioni colonariæ subiectus est, nec refert secundum Ioannem, siue in solo fuerit natus, siue extra solum quia tãquam originarius ad terram illā redire dusest, quã pater suscepit colendā.

Coloni palatini habetur. de colo. palatini. l. vnic. lib. 11.

Coloni palatini sunt de palestina prouincia dicti.

Coloni partiarj dicuntur illi qui terrā colunt pro communi dāno & commodo, Et competit contra

eum actio pro socio.

Colonus ad nummum cōductus est ille qui statim cum fructus fuerint à solo separati, vt vsus fructuarius intelligitur, secundum Ioannem. ff. de furtis. l. si apes,

Colonus superficarius est qui arcam conducit ea conditione vt si bi liceat in ea ædificare, & domum tollere cum voluerit.

Color pro prætextu, lege secunda de inofficio. testamento, vnde color quæsitus, in l. sed Iulia. ff. ad Maçedonianum, cū id quod verè agimus, simulatione aliqua obtegemus.

Colum niuarium, instrumentum erat ad percolandum aquam siue viam ex niuibus, eratque colum illud aut ex viminibus, vt apud Virgilium lib. secundo Georgicorū. Tu spisso vimine quallos Colaque prælorum fumosis diripe tectis, aut ex sacco cilicino, siue lineo, vt Martialis in disticho cuius index est Saccus niuaris: Attenuare niues norunt & lintea nostra. Frigidior cola nõ sãlit vnda tuo. Aut erat ex argēto vt Pomponius de auro & argento leg. l. in argen. In argento, inquit, potorio, vtrum id dūtaxat sit in quo bibi possit, an etiã id quod ad præparationem bibendi comparatum est: veluti colum niuariū & vrceoli, p quo mēdosē legit colūnariū, nihil verbū. Ex Martiale poeta, in disticho, cuius titulus est, Colūniuariū: Setinos mo neo nostra niue frãge triētes. Sed de hoc in obseruationib. nostris plura. Anto. Nebr.

Colum

Colum niuarium secundū Nebrisensem est instrumentum argenteum ad percolandum aquam seu vinum ex niuibus quod & ex viminibus saccoq; fieri solet.

Comes cū sit nomen ad aliquid dictum, referaturque ad ducem quod vtrunque est nomen honoris, aliquando tamen dicitur absolutè, vt Apud Horatium in primo Sermonum, Hospitio modico rhetor comes Heliodorus. Comitatus verò dignitas multiplex fuit, puta comes consistorij, comes largitionum, comes sacri palatij, comes rerum priuatarum, comes prouinciæ, comes orientis, comes scholarū, de quibus cum aliis in locis, tum in Codice Iustiniani multa leges.

Nebr.

Comes qui comitatur & sequitur lege item §. comitem de iuiur.

Comes domorum, Iustiniano est pfectus domesticorū principis.

Comes horreorum, de quo in posteriorib. libris C. curator erat pistrini principis, q̄ habebat mācipia quædam purgandis horreis, coquendoque pani principis ascripta.

Comes orientis secundum, Azo. in sum. eod. titulo. forte erat procurator rerū Cæsaris quas habebat in oriente.

Comes Palatinus dicitur qui curam gerebat præcipuā, vt missorum notariorum & iudicis negligentiam argueret, & à prouincialibus tributa exigeret, & consuetudina deposceret, ita quod nō in prouincialibus, sed præci-

puè iussus est, vt iudicib., & eorū officialibus præcepto immineret & superesset. C. de offic. comi. sacrarum largitionum. & de offi. rec. prouin.

Comes rerum priuatarum, scđm Azonē, erat forte procurator Cæsaris in priuatis reb. Alij dicūt q̄ priuati cōmodi & fiscalium rerū habuit administrationē, vt eas cōseruaret, & in eis negotiaret.

Comes sacrarum largitionū sectū dum Azo. erat ille per quē principes sua stipendia largiebantur & hic forte erat procurator reipub. qui Græcè logista nuncupatur. Alij dicunt quod per hūc Imperator liberalitatē suam & magnificentiā exercebat, & largitudinem agebat.

Comes facti patrimonij erat qui Imperatoris procurabat patrimonium, qui in hoc differt à comite rerum priuatarū, quia hic tenet custodiam rerum priuatarum, & exercet negotiationē circa mobilia scilicet, ille patrimonium & immobilia præcurat, & hæc differentia sumitur ex verbis. C. de offic. comi. rer. priuat. & de offi. procons. Cæsar. l. j.

Comites consistoriani, sunt illi qui steterunt in principis consistorio, qui dici meruerunt etiam spectabiles, & pro cōsulib. æquiparantur. C. de comi. cōs. l. xij. l. ii. Vel cōsistoriani dicebantur qui præerant castris principis ordinandis, & erant plures, & eligebātur decani de consistorianis, & ministerianis, vt eodē titul. præalleg. Alio modo cōsistoria dicebantur

k ; castris

castrésarij, & apud nos hodie ca-
stellani vocantur, licet apud alios
vocentur omnes, quibus prouisi-
sum est de certis redditibus, vt in
castro aliquo pro defensione &
custodia cōmorentur de com. re.
milit. & qui prouincias regunt,
&c. vide C. de comit. rei mil. lib.
xij. cum suis tit.

Comites iudicum qui intelligendi,
in l. in comites. ad l. Iuli. reperund.
explicat ibi eleganter Bud. sunt as-
seffores.

Comites scholarum, vt tradit Hegē-
dor. dicuntur comites locorum ī
quibus tyrones ad opera bellica
exercentur, & tribuni scholarum
appellantur.

Comestor vel comessor idem est
quod gulosus.

Comitatus propriè de Imperatoria
aula dicitur, hodie & territoriū ap-
pellatur, cuius rei rationes affert
Alciat. in l. pupillus. de verb. sign.

Comitatenses milites dicuntur mi-
lites stipendiarij, à comitatu di-
cti, quia militant non soli, sed in
comitatu. Sed secundum Alciat.
dicuntur palatini omnes qui eū-
ti Imperatori assistunt.

Comitia dicebātur apud Romanos,
conuentus populi: dicta à coeun-
do, hoc est, conueniendo in vnū
locum ad suffragia ferenda aut
aliquid aliud faciendum. Fuerūt
autem comitia calata, quæ rur-
sus in centuriata & curiata diui-
debantur, quemadmodū suprà di-
ximus, in verbo calata comitia.

Nebr.

Comitium locus, in quem populus

suffragiorum causa conueniebat,
inde calata comitia dicta quod
populus vocatus ad ferenda suf-
fragia, eo se conferebat.

Commata, id est aggeres. ff. de extra
ord. crimi. l. pena. & ibi not. sed scri-
bi debet per ch.

Commeatus duo significat, nā om-
nia quæ ad victum publicū perti-
nent, cōmeatus nomine continē-
tur. Sallustius in Catilina: cōmea-
tus abundè municipia atque col-
oniæ patebunt. Est præterea com-
meatus facultas quæ datur mili-
ti abeūdi ex exercitu ad præscri-
ptum tempus. Festus, cōmeare in-
quit, est vltro citroque ire: vnde
cōmeatus dicitur tempus quo i-
re & redire quis possit. Liuius lib:
21. ab vrbe condita, de Hanniba-
le milites suos post expugnatam
Sagūtū alloquēte: Si quis inquit,
vestrū suos visere vult, cōmeatū
do. Idē lib. 22. Magna pars mili-
tū sine cōmeatibus dilabebatur.
Marcellus libro xlvij. Digest. tit.
de pœnis. l. relegati. commeatum
inquit, remeatū ve dare. Item de
re militari. l. j. & l. desertorē. Item
ad municip. l. quoties. & l. Titius

Commeatalis miles dicitur, qui in
stipēdij partem accipit alimenta
ex commeatu, id est, ex alimen-
to publico: nā (quemadmodum
diximus) cōmeatus ī priori signi-
ficatione accipitur pro cibaris,
atq; alimētis exercitus. Iustinian⁹
in tjt. de offi. præfe. prætorio Aphri-
cæ. l. quas gratias. Nullū audeant
duces vel tribuni cōmeatalē de ī-
psis dimittere, ne dū sibi lucrum
studēt cōficere, incustoditas no-
stras

frat relinquant prouincias: & paulo post: Non de com meatib. militum, aut de eorum stipendiis lucrum facere.

Commeatus est quod vulgò dicitur saluus conductus, id est, transitus à com meando descendens.

Cómeatus etiam dicuntur quęcunque ad publicum viciũ pertinent.

Commenda est custodia ecclesia alicui cõmissa. c. nemo deinceps. de election. lib. vj. vbi gl. in verb. commendare.

Cõmendare est deponere. ff. de ver. signi. l. commendare. Etiam capitur pro laudare, vt in gl. præ alleg. d. c. nemo.

Commendatarius dicitur nudus minister, vt patet in lege Lucius. ff. deposit.

Commendatitiz literę sunt dimissoria quibus clericus dimittitur & absoluitur à potestate sui episcopi, in quibus perhibetur de vita & ordinibus illius testimonium.

Commendo est verbum importas fideicommissum. Bart. in lege fideicommissa. §. si ita ff. de leg. iij.

Commentum, ti, est fictio, ab eo quod est comminiscor comminisceris.

Terentius in And. Ipsis commentum placet. Virgilius in secundo Æneid. Timidi commenta retexit Naupliades animi. Papinianus lib. quadragesimo octauo. l. miles. §. j. de adulteris. Socer cum nutum adulterij accusatarum se libellis præditi datis testatus fuisset, maluit & ab accusatione desistere, & lucrum ex dote magis petere: quaritur, an eiusmodi com-

mentum eius admitti existimes? Accursius pro commento, com meatum legit. Item Marcellus li. xlix. Digestorum: titulo de iure fisc. leg. res quę. Dignũ fuisse puniri pro tam turpi, tamque inuidioso commento. hic Accursius pro voluntate inspecta exponit. Item Vlpianus titulo de rebus eorum, lege, quamuis. Tã callidum commentum in exemplum coercere debeat.

Commentariensis ab Asconio Pediano is dicitur, qui præest à commentariis, id est, libris & rationibus publicis. Hieronym. in secundum Regum, capite octauo: Iosaphat autem præerat à commentariis. Paul. lib. xlix. ff. de iure fisc. l. in fraudem. §. quoties. Ea inquit, manu cõmentariensis annotanda sunt. Neque dictus est quia acta ei committuntur, vt ait Accurs. Alias pro carceris custode accipitur, vt C. de custo. reorum. l. ad commentariensem.

Commentariensis dicitur custos in carcere positorum. & C. de custo. reor. l. ad commentariens. alias ponitur pro eo cui cõmissa sunt acta. l. in fraudem. de iure fiscali.

Commentarius seu comentariũ liber, est quę sibi quisque priuatim conficit, in quo capita tantum & summę rerum de quibus egimus memorię causa annotari solent. Huiusmodi libellos sibi cõscripsit se Romanos principes obseruauit diligentissimus Bud. in leg. abesse. ex quib. caus. maio.

Commentum significat deceptionẽ vel occultũ seu malitosũ tractũ.

- de restitut. in integ. capit. j. lib. vj.
- Commentitium ius**, id est nouum & recens introductum, quod recentiores ius postitium vocant, l. si pœna. de pœnis.
- Commercium** secundum Isid. li. 5. est deriuatum à mercib. quas res venales nuncupamus, & est commercium quasi cōmutatio mercium. Etiam dicitur copula dicendo, carnale commercium.
- Comminationes** sunt minæ per iudicē impositæ, nec tamen habēt autoritatē rei iudicatæ scđm Az.
- Cōminus**: i. statim vel ad minus. ff. de pig. act. l. si qua. & de rei vcd. l. si à bonæ fidei. & de ver. obli. l. cōtinuus. Aliquādo cōminus exponitur, i. tota ea die: C. de fr. & lit. exp. leg. terminato. & ibi notat. vel cōminus, i. præsentialiter. C. de legib. l. si imperialis in princ.
- Cōmissoria lex**, vide lex cōmissoria.
- Cōmissum delictum** non soluti vetigalis. l. Imperat. de publica.
- Committēre inter alia** significat etiā pugnā cōserere: vt apud Luc. in. 1. Exiguum dominos cōmisit asylum. & Martialis, Victores cōmitte Venus. Iurisconsult. lib. ix: dig. tit. si quadrupes pauperiem. l. j. Cūm arietes, inquit, & boues cōmisissent, & alter alterum occiderit, subaudiendum est enim pugnam.
- Nebriſ.
- Committēre modo** significat delinquere, aliàs ad contentionē & cōcertationem exhibere, vt in l. qua actione. ad l. Aqu. interdū quod vulgò cōfiscare dicunt. l. debitor. de nego. gest. accipitur & pro irritare ad pugnam. l. j. §. cūm arietes. si quadrupes paup. fec. di. Sa. pe pro concedere seu tradere, vt in l. j. de offic. præfect. vrb.
- Commodare** est rem ad vsū alicuius quamdiu velit concedere.
- Commodatarius** est ille cui res aliqua datur vt ēda, videlicet ipsum commodatum.
- Commodati actio**, require suprā actio commodati.
- Commodatum** est alicuius certæ rei ad aliquē specialē vsū gratuita facta cōcessio. Adde ad certū tēpus tacitum, vel expressum, sec. Io. An. in c. vnico. de cōmo. & differt à precario per vsū specialem, item quia precarium potest reuocari, sed cōmodatū non potest reuocari, nisi expleto vsū ad quem datur.
- Commodum** secundū Isid. li. 5. Ety. est illud quod est nostri iuris, & etiam ad alios temporaliter trāslatum est cūm modo temporis quādiu apud eos sit, vnde cōmodum dicitur etiam alio nomine commodatum.
- Commodum cūm erit**, qualiter intelligantur hæc verba, traditur in t nepos de verb. sig.
- Commonitorium** pro conuentione tacita & facta absque scriptura l. vnico. C. de suffrag.
- Commune** pro repub. vt vulgò dicitur communitas Ouidius 12. Metamorph. Gentisq; simul cōmune Pelasgæ. Horatius 2. Car. Priuatus illis census erat magnū cōmune, Cice. tertio in Verrem: Quomodo iste cōmune miliadum vexauit. Scæuola l. xlvj. titul.

- tit de appellat. l. Imperator Ale-**
ander, communi, &c.
- Communi diuidendo secundum I-**
sido. libr. v. est inter eos quibus
res communis est, require supra
actio communi diuidendo.
- Comunia dicuntur, quæ cum sint in**
usu omnium animantium ocu-
pantib. cõceduntur, vt lapilli, &c.
Instit. de rer. diu. in gl. supra. §. lit-
torum. & quomodo differat cõ-
mune à publico, quare ibidem.
- Comparare & emere differunt. vt**
not. in l. j. §. pe. de contrah. empt.
& vend. C. de rerum permat. &
videl. j. ff. de priu. cred.
- Comparatiuus capitur interdū pro**
positiuo, vt latius, id est, latè. c. a-
uaritiz. de elect. lib. vj. sicut interdū
positiuus capitur pro cõpara-
tiuo, vt in Psalm. i 17. Bonum est
cõfidere in Domino, quàm in ho-
mine. Bonum est sperare in Deo,
&c. ibi bonum, id est, melius.
- Compeditus, qui compedibus, quæ**
genus sunt vinculi, coercetur. §. si
Instit. de lege Aquil. Neb.
- Compendium, in via, est contractio**
quædã & breuitas, quàm maxi-
ma esse potest, sicut econtrario
dispendiū via per ambages. Mo-
destinus lib. 50 dige. tit. de lega-
tionibus. l. eundẽ. Itineris, inquit,
compendiū suadeat, & per trãssa-
tionem tit. de admi. l. Titium. V-
trum compendium negocij, an v-
suras præstare debeat, &c. Neb.
- Compendium, pro lucro & utilita-**
te, siue pecuniæ, siue temporis,
siue operæ, vel alterius rei. l. Ti-
tiū. de admi. tut. ff. de legatio. l.
eundẽ plures. Inde & pro breui-
- tate sumitur. l. Meuius de leg. ij.**
Cõpendiosa substitutio dicitur quæ
sub verborū cõpendio plura cõ-
plectitur tempora, & quandoque
plures substitutiones. Vide infra
substitutio compendiosa.
- Compensatio, secundū Azo. in Sū.**
cod. tit. est debiti & crediti adin-
uicem, id est ab vtraque parte in-
ter se contrahentes contributio.
Dicitur enim quasi communis
pensatio, vel est debiti hinc inde
facta deductio, vt debeo tibi xl. tu
mihicentum dum peto à te cen-
tum, tu deducis xl.
- Competenter, pro eo quod est me-**
diocriter & conuenienter, & cõ-
petentia pro ipsa mediocritate &
conuenientia. Gelli. lib. i. Omnium
membrorum inter se competen-
tia. Idem lib. i 3. Plures simul ad
eandem competentiam nasci non
queunt Martianus, Memoratum
arbitror cõpetenter quæ sint fa-
stigia literarum. Iurisconsult. tit.
solutio matrim. l. si cum, patri &
filie cõpetenter consulatur. A. N.
- Competenter, no. gl. xxiiij. q. iij. vo-**
tum. & vide quod no. cap. quan-
quam. de censu. lib. vj.
- Competere dicitur, cum ius est ad**
petendum illud quod petitur. no.
in gl. ff. de damno infec. l. dānum,
in prin. Itẽm cõpetit exponitur,
id est, conuenit, vt in auth. de x-
quali. dot. §. his consequens.
- Competitores, qui in magistrati-**
bus, officijs, & honorib. petendis
concurrunt. l. tertia. §. penul. de
decurio.
- Cõpillare, est factio impetu in quẽ-**
piã grassari, quod proprie latro-
num

- num est. Hora. primo Serm. Seruine te compilent, id est, te adortitruident. Aliquando accipitur pro eo quod est aliorum scripta & inuenta furari: vt idem in eodem, Ne crispini scrinia lippi cōpilasse putes. Macrob. li. i. Satur. Possem pluribus edocere, quantum se mutuo compilarint bibliothecz veteris auctores. Paulus lib. xlviii. tit. ad legem Iuliam peculatus. l. sacrilegi. Sunt inquit sacrilegi, qui publica sacra compilauerint. Nebr.
- Compilare leges siue componere est leges ab alijs scriptas in vnū volumen redigere, alias compilare est furari. l. sacrilegi. ad legem Iul. pecul.
- Compiler, secundum Isid. lib. decimo, est ille qui aliena dicta suis permiscet. Et sic solent pigmentarij in pictura diuersa mixta cōfunderi. Vnde illud Horat. Pictoribus, atque poetis: Quilibet aude di semper fuit æqua potestas. Hoc scelere quondam accusabatur Mantuanus ille vates, cū quosdam versus Homeri transferens suis permiscuisset, & cū compiler veterum ab æmulis diceretur, ille respondit, magnarum esse virium clauam è manu Herculis extorquere.
- Compingere, est res diuersas in vnū coagmentare, atque cōglutinare, Vnde est illud Iob ca. 10. Hierony. interprete. O sibi. & netuis cōpegisti me. Celsus lib. vj. Tenuissimis minutissimisque ossiculis caput compingeret. Paul. li. xlvj. Dige. de solu. l. qui res. Si na-
- uem, inquit eisdem tabulis compegerit. Nebr.
- Compita dicuntur loca vbi plures viæ conueniunt simul, vt xij. q. 2. de viro. in princ. ibi per abrupta itinera & compita.
- Complexus vel copulatio dicitur plurium in idem in vnitare sermonis coniunctio. Et fit ab homine vel à lege. Ab homine fit tripliciter, vt l. triplici. ff. de verborum signi. Nam aut est complexus vel copulatio nominum tantū, scilicet, verbis, quando vnū nomen sequitur aliud immediatè cū copula vel sine, verbi gratia, Titio & Seio lego fundum pro æquis portionibus. l. re coniuncti. j. resp. ff. de legat. iij. ibi isti non sunt re cōiuncti, sed verbis tantum quia vnū sequitur aliud immediatè cū copula, &, idem esset sine copula, quia tunc intelligitur l. triplici, præalleg. in §. videamus. Aut secundum rem tantum, quando per rem tantum fit complexus, vt Titio lego fundum, & eundem fundum Mevio lego. l. præalle. re cōiuncti. in principio. Aut tertio re & verbis, simul complectendo res & nomina, vt Titio & Seio lego fundum Sēpronij, vbi Titius & Seius sunt coniuncti verbis, propter verbū cōplexū, & re, quia eadē re copulatur. Et sic testator censetur cui libet in solidū legasse eā re, vt §. si eadē res. Inst. de lega. Et ex cōplexu prædictis modis facto, habet hæc differētia, quia ex cōplexu re tantū, vel re & verbis simul, si vnus cōiunctorū deficit, vel quia repudiat,

diat, vel alias non admittitur in perpetuū, vel interim alter in totum admittitur, iure non decrefendi. l. si separatim. ff. de cond. & demonftr. Nam non potest partē agnoscere & partem repudiare. l. neminē. ff. de leg. ij. & l. vnica. §. An autē ad deficientis personā. C. de cad. tol. & res in solidū cuique assignatur. d. l. vnica. §. si vero Sed in coniunctis verbis tantum, si vnus coniunctorum repudiat, vel aliās deficit, alter admittitur ad partem deficientis iure accrefcēdi, & cum onere imposito, socio deficientē, vt l. planē. §. coniunctū. ff. de leg. j. & l. vnica. §. ne autē hoc de cadu. tollen. præalleg. Itē si socius interim non admittitur, scilicet spes est q̄ admittatur, alter iterum ad hanc partem non admittitur. l. si duobus. in prin. ff. de leg. j. Sunt & alię diferētię ex cōplexu vel coniunctione prouenientes, de quib. in tract. de verb. sig. qui incipit, verbum. Finaliter ergo complexus vel coniunctio significat diuersimode, secundū quod sunt coniungendi modi vel quoduis aliud significatum significare declarat. cōiunctio autem legalis dicitur, quę lege inducitur & significat id quod ipsa lex vel alia ex suis vel alterius legis aut verbis, aut aliter quocūque modo significare debeat.

Cōplices qui dicantur, vide Bart. in l. prima. C. si rector prouincię.

Compromissarius dicitur cui simpliciter vel ad tempus committitur, vt eligat vice eorum qui compromittunt, vt extrā, de ele.

c. quia propter. Nec est per omnia idem arbitet & compromissarius ad eligendum datus, vt ibidem c. sicut. cum per formam. ibidem de re iud. cū ab vno, libro sexto.

Compromissum, id est, arbitrium. Compromittere, est causam executoriam vel executiuam ad dictamen arbitratorum dare, & secundum dictamē rectę rationis pro vtraque parte apposita explicare ab ipsis.

Concameratio, est structura fornicata siue testudinea: nam camera est fornix siue testudo, vnde cōcamerare est camerā struere. Plinius li. 3. 4. Diocrates Alexandri architectus Archinoes templum cōcamerare iſtituerat. Vitruuius li. 2. Neq; paries, inquit, cōcamerationes recipit. Idē li. 6. Si hypogea concamerationesq; iſtituerētur. Labeo li. 3. 2. Dig. de l. ij. l. si cui ædes Aliquod, inquit, conclauē, qđ supra cōcamerationē. Ne.

Concameratio, structurę genus arcuatum. l. si cui ædes. de legatis tertio.

Conceptio pro formula. l. libellorū, de accus. Vnde conceptis verbis iurare, id est, dictatis à deferente iuramentum.

Cōcha apud rubrum mare, & creſcit & coalescit l. et si. de j. auro & argen. leg.

Conchylia à concha dicuntur, inde conchylegulus legēs conchas vel conchylia. C. de murile. l. qui aut à patre. lib. xj.

Concilium est conuentus aliquorū tractantium arduas causas totā christianitatem concernentes. Et

dicitur à verbo conculare, id est, cōuocare. Vel à communi intentione dictum est, eo quòd existētes in concilio, in vnum dirigant omnē mentis obtutum. Vel dicitur quasi concidium d, in l, literā transeunte, xv. distin. c. j. Vbi etiā synodus cōetus & conuentus exponitur.

Cōcinnare, inquit Festus, est aptè cōponere: nam cinnus, vt ait, mixtio est. *Pli. lib. 14. Cato iubet vina cōcinnari ad cinnum, Inde concinnatorius a, um, res ad concinnādū apta. Pau. lib. xxxiiij. Dig. tit. de penullegata. l. instrumentum. Vasa, inquit, concinnatoria instrumento non continentur.*

Nebris.

Concinnare, aptè cōponere. Hinc cōcinnatoria vasa in l. pen. de pe. le. i. ad concinnandum apta. & concinnatores' causarum *l. nec quicquam. de offi. pro cōs. qui simularis captionibus cauillisque in longum lites ducere moluntur, cum iure agere non possunt.*

Concipere est exprimere l. quicquid de verborum obligat. & propriè ad certam formulam. Vnde cōcipere iusturandum est iuramento certā iuramenti formulā pręscribere.

Conclauē, quid sit, omnes norūt, nā est in domo locus secretior, sed ideo posuimus hoc in loco: quia in proferendo accentu plerique omnes peccāt: cū enim in penultima collocari debeat, in tertia à fine ponunt. Horatius 2. Serm. curare per totum pauidi cōclauē. clauis nanque primam prouodit. *Vlpia libr. xxv. tit. de ventr. inspie. l. j.*

In quo, inquit, cōclauī mulier paritura erit: Item Neratius lib. xxxix. Dig. tit. de dam. infec. l. quod cornelius cōclauē, inquit, binarum ædium. Nebr:

Cōnclauē dicitur cella, vel thalamus secretus, ad quem per multas clauēs venitur: vide glō in verb. cōclauē. l. quod cōclauē. ff. de damno infec. & ideo in electione Pape cardinales intrant cōclauē.

Cōnclūsiō est terminus exclusiuus probationum & allegationū. *Pan. in cap. cum dilectus. de fid. instr. in fin.*

Cōnkratitiū paries in l. si fratres. p. soc. dicitur paries ex cratibus infertis factus, seu ex asseribus arctis transuersisque in modū cratis, *Alciat. in l. quantum. de verb. signifi.*

Cōncubina sumitur duobus modis. Primo dicitur illa, quam quis cognoscit fornicario affectu, & talis non impedit ordinis promotionem. Secundo dicitur illa quam aliquis cognoscit vxorio siue maritali affectu, & talis impedit promouendū ad sacros ordines. *xxx. iij. distin. si quis de laicis. de pręsump. c. illud. de clan. despons. per totum.*

Cōncubinatus est crimen mere ecclesiasticū, vnde debet puniri per iudicem ecclesiasticum, non per secularem. *Felin. in c. ecclesia sanctę Marię. vers. decimo septimo de constit. quia secundum leges non est crimen. l. in concubinatu. in fi. ff. de concubin.*

Cōncussio, interprete Alberico est, cum officialis à subditis per me-

sum aliquid extorquet, aut nō facti iusticiam nisi pecunia recepta, vel aliquid vltra debitum salariū extorquet, vel cum quis accusat vel ab accusatione desistit propter pecuniam.

Condēnare aliquando pro condēnari facere. l. furti. §. mandari. de iis qui notan. infamia.

Condicere est rem suam in iudicio petere, personam pulsando, vel in quietando, & ipsam dicendo obligatam sibi esse ad aliquid dandū vel faciendum. Vnde dicitur in debiti cōdictio: & tractū est hoc verbum à veteri obseruatione, quia olim erant in vsu solennia verba, quę oportebat actorem cum litigabat coram iudice condicere, id est, simul dicere quando litigaret, vt si caderet à syllaba, caderet à tota causa. Et quia in personalibus actionibus hoc obseruabatur, ideo personales actiones dicebantur condictiones. Deinde præfata solennitas in desuetudinem transtuit, hoc tamen nomen adhuc remansit, vt personales actiones ad huc dicantur condictiones, quamuis nō sit necesse hanc solennitatem obseruare. Et ex hoc datur intelligi quōd condictio non est aliud nisi personalis actio. Et condicere aliquid est illud per actionem personalem petere.

Cōdictio multiplex est. Nā q̄dam est conditio quę competit ex omni causa & omni obligatione ex qua aliquid certū petitur, siue ex cōtractu siue ex l. Aqu. agat, siue suo nomine, siue hereditario obligetur. Vnde manifestum est,

quōd ista conditio concurret cū actione mandati, depositi & ceteris, vbi quid certum petitur. Et ideo secundum diuersitatem causarum nunc re, nunc verbis, nunc literis, nunc consensu cōtrahitur, nunc etiā ex cōtractu, nunc ex quasi cōtractu, nunc ex delicto competit, in mutuata tamen pecunia sola illa competit.

Cōdictio ex lege secundū Azonē eodem titulo, locum habet quando ex noua lege surgit obligatio, nec in eadē lege cautū est quō genere actionū experiat̄ q̄ pro varietate causarū, nunc ex cōtractu nunc ex delicto nascit̄, & sic nō statuitur vel cauet̄, qua actioe agat̄.

Cōdictio furtiua competit domino rei contra furem, eiusque successores ad ipsam rem persequendam vel æstimationem eius quāti pluriuni fuerit postquam ablata fuit, eo quōd fur semper est, & fuit in mora.

Cōdictio indebiti competit ei qui per errorem indebitam pecuniam soluit alicui credens ei teneri, cū non teneatur, vel cum à procuratore suo soluta esset ipso ignorante. est ergo conditio indebiti secundum Azo. in Sum. eo. tit. postquam soluta indebita reputantur, siue per ignorantiam facti etiam nō probabilem, vt quia errauit quis in facto suo; siue per ignorantiam iuris talia indebita soluantur; quia ignorantia iuris non debet alicui nocere in damno vitando, vt ff. de iur. & fact. ignor. l. iuris ignorantia.

Cōdictio liberationis competit ei, qui

qui quod omnino non debuit, promittit.

Condictio ob causam datorum secundum Azo. eo. tit. competit, & locum habet vbiq̄que hi contractus innominati interueniunt. f. do vt des, do, vt facias, facio vt facias. In illo autem contractu innominato. f. facio vt des; datur actio de dolo: Et (prout alij dicunt) competit ad rem petendam quæ ob causam honestam (vt pote in causam futuram vel præteritam) data est, causa non secuta, potest enim condici causa non secuta si pœnituerit dantem, re integra. Si vero dedisti decem, vt Bononiam irem, & aliquid erogauit ad protectionem, præparatam habes conductionem, ita tamen vt præstetur mihi indemnitas.

Condictio ob turpem causam est per quam repetimus ea, quæ dedimus alteri, causa non secuta, ob quam data sunt, si turpitudine tantum ex parte accipientis versetur. Alioquin si ex parte dantis & accipientis, repeti non potest, quia in pari causa turpitudinis ponitur est conditio possidentis. capit. in pati. de reg. iur. libr. vj. & secundum Azo. eo. tit. ponitur exemplum. Ego dedi tibi vt sacrilegium non faceres, ab hoc enim debuisti abstinere nullo tibi dato. Et ideo etiam causa secuta possum petere quod tibi dedi.

Condictio ob causam, hanc conditionem parit res apud alium constituta, siue ab initio, siue iam, siue postea peruenit ad eum ex iu-

sta causa, postea ad instantiam rediit, vt chyrographum apud creditorem debitor post debiti solutionem repetit. Sed hanc conditionem ob causam putant quidam ex contractu provenire, quia non competit nisi alij contractus præcedant. Alij ex quasi contractu credunt descendere, ad similitudinem conditionis indebiti, quia qui ob causam condicit actori, prius contractum dissoluit.

Condictio sine causa competit, quædo aliquid primo ex iusta causa est apud alterum, sed postea per aliquem effectum esse non debet: verbi gratia, mutuaui mihi centum, feci tibi instrumentum, in quo confessus sum me tibi teneri, soluo tibi, modo instrumentum obligatorium est apud te sine causa per quam repetam ipsum, competit ergo conditio sine causa, finita causa ex qua res ad aliquem peruenit ex contractu qui iam finitus est: vnde videtur descendere. Item sine causa penes te res est, quam non habes per contractum, & ita nec, nec ex contractu, nec ex maleficio es obligatus mihi. Etiam locum habet vbiq̄que sine causa aliquid quod apud te est, mea interest me habere.

Conditio triticaria generalis est, de aliis reb. omnibus cõpetens, præterquam de pecunia numerata, siue mobiles, siue immobiles sint. Ideoq; fūdus & vsusfructus, & ceteræ seruitutes prædiorū p ipsā repetitur. Rem autem suā nemo petit hac actione, nisi ex certis causis,

causis, vt ex causa furti vel rapine
 conditio est dispositionis suspensio
 ex euentu incerto futuro ei
 appposito, in quē euentum eius
 dispositionis facta est collatio. ff.
 si cer. pet. l. itaque. verbi gratia
 promitto vel lego si Titius fue-
 rit consul. Hęc dispositio est cō-
 ditionalis, ex incerto appposito,
 si Titius, & c. Et per hoc disposi-
 tionis sit suspensio, & eueniente
 casu quo Titius sit consul, parifi-
 catur, & non plus suspenditur. In
 tit. de ver. ob. parag. ex conditio-
 nali. & ff. de condit. & demō. per
 totum. potest autem capi condi-
 tio dupliciter. Vno modo pro tē-
 poris suspē sione quod solet ap-
 poni in contractibus aut vltimis
 voluntatibus, de quo in titu. præ-
 al. de cond. & demonst. & in tit.
 de cond. institutionum. Secundo
 modo aliquid solutum est, & il-
 lud intendimus repetere, & ap-
 pellatur conditio addita litera,
 c, quasi soluti repetitio, & ista tra-
 ctatur in titu. de cōd. cau. data ff.
 & titu. seq. Et not. quod conditio
 differt à modo, & à causa, & à de-
 mōstratione, secundum gl. in rub.
 ff. de cond. & demon. Bar. sic de-
 finit, Conditio est quidam euen-
 tus futurus in quē dispositio sus-
 penditur, intelligitur autē de e-
 uentu in facto, vel in iure, l. mul-
 tum interest, de cōd. & de. siue
 cōditionis affirmatiuę vel nega-
 tiuę. l. in testam. eo. tit. Et dicit fu-
 turus, quia de præterito, & præ-
 sēti propriē nō est cōditio quia
 nō suspēdit, l. cū ad p̄sēs cū dua-
 bus sequen. ff. si cer. pet. Bal. verō

sic diffinit. Est adiectio quēdam
 per quam dispositum habet in
 sui esse pendentiam, existentiā
 vel defectum. Et hęc generalis
 est ad omnem cōditionem indu-
 ctiuam, & extinctiuā, de præteri-
 to præsentī vel futuro. Petrus de
 Perusio sic definit Conditio est
 verborum adiectio in futurum
 suspēdentiū, secundum quā dis-
 ponēs vult dispositum regulari.
 Significatur autem conditio per
 dictionem, si, vt in hoc exēplo,
 lego si Titius fuerit consul. Item
 p̄ aduerbium cum, vt dicendo
 cum Titius consul fuerit. Sed est
 differentia inter si, & cum, non
 quo ad conditionem faciendam
 sed quo ad modū significandi,
 quia dictio si, significat principa-
 liter cōditionem vel suspensionē
 & per consequens tempus dila-
 tionis, & dispositionis in euentū
 futurum. Et quia ille est incertus
 idē consequutiuē suspē sionem
 significat, l. si Titio. ff. quādo dies
 leg. ce. & l. qui promisit. ff. de cōd.
 & dem. Item dictio nisi, signifi-
 cat conditionem, vt vendo tibi
 librum pro decē, ita quod vendi-
 tio valeat & perficiatur nisi ali-
 us conditionem meliorem intra
 mē sē faciat, l. 2. cum abi notaus.
 ff. de in diem addic. Item dictio
 alioquin, conditionem facit, vt
 promittis mihi scribere librū in-
 tra mē sē, alioquin decē noīe p̄cē;
 nā sē s̄ est, si nō scripseris, & c. l. si
 finita. §. ex hoc edicto. ff. de dā.
 ifect. Idē in dictiōe alias quā eodē
 modo expōit, id est si nō scripseris
 Itē i dictiōe siue, dicēdo p̄mitto

si nauis ex Asia venerit, siue Titius consuluerit. Et que illarum conditionum disunctuarum prior fuerit, purificat dispositionem. Item in alternatiua, vt dicendo, aut relinquo propinquis, aut liberis. l. cum pater. §. penul. ff. de leg. 2. nam sensus est, si non sint propinqui, veniant liberi, & hoc significato sumpto ex maiori affectione propinquorum, quibus testator primo relinquere voluit, vt patet ex ordine scripturæ. Itē in aduerbio quandiu, vt tibi promitto vel lego singulis annis decem quandiu res meas, vel heredis mei gesseris, nam sensus est, si gesseris, habeas decem. l. p̄. §. si. ff. de cōditio. & demonstrat. Itē in dictione dum, dicendo lego, vxori dum cum filio meo erit. l. qui concubinam. §. vxori. ff. de lega. 3. Idem in dictione quando cunque, vt vir legat vxori quando cunque filios habuerit. l. cum vir. ff. de cōditio. & demon. Idem de quando, vt lego pupillę quando nupserit. Idem de vbi, dicendo, lego filio vbi nupserit. Idem de quatenus, vt lego quatenus heres meus erit quia sensus est, si in toto vel in parte. l. Stichum. ff. de lega. 1. Idem de postquam & ad, vt lego ad tempus liberorum. l. si vxori. ff. de cond. & demonst. Idem de prepositione cum, vt ancilla cum liberis libera esto, intelligendo quod ancilla libera non fit nisi cum liberis. l. si ita fuerit. ff. de manumissis testamen. Idem de in, vt lego Titio in disciplina. l. nec semel. §. si in habitatione. ff. quando dies

lega. ce. Idem in nomine, vt promitto tibi partem Agnatis, vel fructus fundi talis, l. interdum. ff. de verborum obligatio. & l. 1. in fine de cōditio. & demonstrationi. & pendet dispositio ex incerto futuro euentu. id est, si pariat, vel fructus crescant. Idem si dicam, promitto centum nomine dotis, id est si matrimonium sequatur. l. stipulationem. ff. de iure dotium, quia dos sine matrimonio esse non potest, ergo sic intelligitur. Item de donatione causa mortis, leg. si mortis causa. ff. de donatione causa mortis, & hoc ex natura huius contractus qui procedit ex communi modo sic agendi. Idem in pronomine, vt vestem que mea erit lego. l. nuper. ff. de lega. 3. Idem de quisquis, vt quisquis mihi heres erit, sit heres filio meo. l. qui liberi. §. hæc verba. ff. de vulg. substi. Idem de quisque, vt Titium, & Seium pro quanta parte quisque heredem me fecerit, ipsum instituo, l. hoc articulo. ff. de here. institu. Idem de qui, vt qui prius ascenderit capitulum, l. si fuerit, ff. de rebus dub. Idem de quicumque, vt quicumque profectus fuerit, & c. l. edicto, ff. de iure fil. & hoc ex significato non tantum pronominis, sed verbi futuri temporis, l. 2. ff. de here. inst. Similiter ibi emporis qui capiuntur, emptio est conditionalis. Idem in participio, vt acceptis centum à Titio, instituo cum heredem. l. à testatore, ff. de cond. & demon. Nam licet, acceptis sit præteriti temporis

tamen significat ibi futurū, scilicet, si accepero, & c. Idem ibi, lego Stichum futurum meū, argū. l. Stichum. ff. de leg. Idem in gerundio vt sum institutus ad eundem repudiante Titio, l. si tu ex parte ff. de acquir. her. Idē. in supino, vt lego, vel promitto euntibus. spatiatā in die Dominico, & sic de similibus.

Conditionalis creditor quis sit, habetur in l. conditionales, de verborum signifi.

Conditionalis stipulatio. Require infra Stipulatio.

Conditura, est illud quod ferculis aliisque esculentis concinnandi condendive gratia solet adhiberi. Apud columellam lib. iij. de rustici. caput est de oliuarum conditura, Vlpianus lib. xxxij. Dig. de tritico & vino leg. l. si quis. qd̄ porū inquit, cōditurē loco sit. Conditura, quod ferculis cōdiendi gratia adhibetur, l. si quis, de vi. tri. & oleo leg.

Cōducere dicitur ille, qui rē aliquā a aliquo data mercede, vel promissa. accipit vtendā. Vnde, conducit qui dat, sed qui locat, accipit illud. Interdū tamē per contrariū euenit, vt locator dicatur qui pretium dat, conductor qui accipit, vt in l. 2. in princip. ad l. Rho. de iac. & alias sæpe, vt ibi annotauit Bud.

Conducti actio Require, supra. actio conducti.

Confessio duplex, scilicet, iudicialis & pœnitentialis. Et ad hoc, qd̄ cōfessio iudicialis pœiudicet, debet habere hæc sex. Vnde, Maior,

sponte, sciēs, contra se, ius sit & hostis. Nec natura neget, fauor aut lis, iusve repugnet, Vide hoc cū allegationibus singulorum, in glos. cap. nos in quēquam ij. quæsti. i. in verb. confessum. Et confessio iudicialis est certa, & clara assertio. id est responsio eius, de de quo quæritur in iure coram legitimo iudice facta. Et fit in iure tripliciter. s. ore, facti euidemtia, & interpretatiuē, scilicet contumacia. cap. nullus dubitat. de pœsump. Et pœiudicat dum fit in iure, id est in iudicio coram iudice competente, & aduersario pœsente, quod intelligitur per dictionem hostis, supra positam. Item fit per litē contesta. nec fit contra naturam, vt eū occidisse qd̄ viuit, nec de re litigiosa, nec in causa fauorabili secundum Bern. in gl. pœal. Et confessio facta in pœnitentia sacerdoti non facit fidem coram iudice seculari. C. de episcop. audien. l. archigerontes & ibi per doc. Sicut nec pœiudicat confessio extra iudicium facta nisi causa adiiciatur, vt confiteor me debere tibi cētū ex causa mutui. C. de nō num. pe. l. genera liter. gl. no. 3. q. 9. c. testes §. de his, Confessoria actio Require supra actio confessoria.

Confestim intelligitur cum prius vel quam prius poteris: l. 3. §. penul. ff. ad Treb.

Confinia dicuntur eaquæ a deo sibi proxima sunt, vt nullus mediū paries interpōnatur, sed vrbana parietibus distingui consueuerūt Et ideo non sunt confinia, sed

l. magis

- magis dicuntur vicina. ff. si. regū. l. 4. §. hoc iudicium.
- Confirmare** est alicui iuri vel facto firmitatem præstare.
- Confirmatio** est iuris prius habiti corroboratio, vt colligitur de fi. de instrum. ca. inter dilectos. Alio modo est sacramentorū administratio, scilicet in fronte christi assignatio. Et fit confirmatio primo modo dicta his verbis confirmamus te sicut rite possides, vel sicut sine prauitate facta est electio, vel sicut prouide facta est.
- Confiscari** est fisco applicari, vel in fiscū induci, vnde fiscus est regius saccus in quem reducuntur bona damnatorum, & proscrip-torum. Vnde dicitur. Facta est omnium bonorum confiscatio.
- Constatum vas**, id est factum. parag. cū ex alia. institut. de re. diu.
- Confundere** est commiscere, parag. si duorū. institut. de rerū diuisione Nō nihil tamē inter se differunt, vt not. glos. in parag. quod si frumentum, eo. tit.
- Congiariam**, sportula erat quæ diuini cibinamine comitibus, anteambulationibus, affeclis, stipatoribusque suis potentiores ciues distribuiebant: dictum à congio vini mēsurā sextarios sex capiēte Plinius libro decimoquarto. Tribus cōgiis epotis vno impetu. hinc congiarium: Martialis, Centum miselli iam valere quadrantes. Anteambulonis congiarium lassī. Pau. li. 3. Dig. de fundo instr. l. tabernæ. Vnæ, inquit, æræ, & congiaria, & sextaria.
- Cōgiarium** præter alia significata genus est mensuræ vinaræ. l. tabernæ. de fund. instruct.
- Congregatio** apud Canonistas dicitur etiam de duobus. cap. j. de elect. quod an generaliter verum sit, tractat Alciatus in l. de testatio. §. si. de verb. sig.
- Coniectura** est verisimilis ratio suspitionem inducens, non de necessitate personarū vincens.
- Cōiicere**, est ppēdere vel psumere.
- Coniugium** idem est quod matrimonium, & dicitur coniugium, quia communi iugo & æquali coniuges vitam trahere debent, licet aliquando dispari tractu.
- Coniunctio** quandoque ponitur pro disunctione: vt cū dicitur mihi heredique meo ff. de verb. sig. l. coniunctionē, & disunctio quandoque proconiunctione, vt ff. eo. l. sæpe.
- Coniunctionis materia**, de qua in l. re coniuncti. ff. de lega. iij. vide supra in ver. complexus.
- Conniuere** est oculos claudere: & interdum ponitur pro dissimulare, vt cū dicitur, conniuentibus oculis. Quandoque consentire. vt conniuens consentiens dicitur, & conniuentia consensus l. quisquis C. de postulan.
- Qui mihi conniuet, oculis signū mihi præbet.
- Consanguinei**, qui inter se sanguine coniuncti sunt. l. j. §. pen. de suis, & leg. hered.
- Consanguinitas** est attinentia personarum ex eo proueniens quod vna descendit ab alia, vel ambæ ab eadem: vt est vinculum

personarum ab eodem stipite de
scendentium carnali propagatio
ne cōtractū. Vel est cōuētio vni
us p̄sonæ ad aliā proueniēs ex
parētela, & dicit̄ consanguinitas
quasi sanguinis vnitas.

Conscripti patres dicebantur, quo
niā eorū nomina scripta erant in
aliquo loco, vt in corona capitis
eorū, vel aliās, vt glo. Inst. quib;
mo. iu. pa. po. sol. §. sed ex con
stitutur. in verb. patritiatu.

Consensus, & autoritas tutorū. re
quire suprà autoritas præstāda,

Consensus autem est quadruplex
: s. negligētiz, consilij, cooperatio
nis, & autoritatis vel defensio
nis. Primo & secundo modo cō
fentiens minus punitur, quā
faciens, tertio æqualiter, quarto
verò plus. De hoc gl. optima in
c. j. de of. del. super ver. paripœna.

Consensu dicitur obligatio cōtra
hi, velut in emptione, locatione,
cōductione, permutatione, man
dati, pro socio, & similibus. In
quib. dicitur idē obligatio con
trahi consensu, quia absque eo
quod res in præsentī datur, hinc
inde nascitur, & erit obligatio v
tilis & efficax ad ægendum,

Consequens, id est, conforme. In
stit. de don. §. est & aliud.

Consequentia literarum dicitur cō
sequens ordo scripturæ, scilicet,
quādo scribitur sine titello, vel ti
tellis, id est sine omni abbrevia
tione. Et dicitur tenor literarum
seu tenorem dicimus textum li
terarū, quamuis titellis scribatur.

Conseruator, est iudex datus ad de
fendendum aliquos contra ma

nifestas iniurias iudiciali iudagine
nō vtēs. de off. del. ca. statutus
lib. 6. Et non sunt nisi episcopi
vel eorum superiores, abbates,
dignitates, aut personatus in ca
thedralibus ecclesiis obtinentes
de offic. deleg. c. vlt. lib. vj. vbi po
nitur differentia inter conserua
torem & delegatum.

Consiliarij dicuntur eo quod alter
alteri suum præbeat cōsiliū.

Consilium est de aliqua re facien
da vel nō faciēda excogitata deli
beratio. Vnde dicitur etiam lo
cus quo plures consultandi gra
tia conueniunt. gloss. in §. eadē
Inst. quib. ex caus. mā. nō lic. se
pe tamē ponitur pro iis qui con
siliij audiendi gratia vnum in lo
cum conuenerunt. Itē cōsiliū
dicitur hominis intentio, seu p
positum: vt ff. de furtis. si quad
fur §. j.

Cōsistoriā. require suprà, Comites.

Consistoriū idē est q̄ prætoriū vel
tribunal. locus, s. in quo ius red
ditur ex more. Et est vulgare Ita
lorū seu Lomb. cle. pastoralis, de
re iud. 2. q. 6. anteriorum. de ap
pel. ex insinuatione. Et dicitur à
consisto cōsistis.

Cōsobrini dicuntur duarū sororū fi
lij. quasi cōsororini, Etia possūt
dici ex duob. fratrib. nati, p̄ppriē
dicantur fratres cōsanguinei vel pa
truales. Inst. de grad. §. 4. gradu.

Cōsortes eiusdē liuis dicuntur illi q̄ si
mul agere vel cōuenire possūt.

Cōsortiū idē est q̄ matrimoniū &
ita dicitur, quia oīs societas inter
eos communicari debet, vt not.

per gl. Inst. de pa. potest.

- C**onspiratio est quædam fraudulenta cõfederatio facta in præiudicium alicuius personæ vel dignitatis; & dicitur à simul spirando, quando .s. plures spirant flant & tendunt in vnum, & fit sine iuramento, à spiritu superbiæ & elationis, & omnis talis est illicita secundum glo. in c. exhibita de iud. Est tamen quandoque licita, iusta & approbata, vt si canonici conspirent de nõ obediẽdo prælato excommunicato, vel de non eligendo indignum, in dubio tamen præsumitur illicita, vi de xj. q. iij. c. cõiurationem. & c. cõiurationum. Nam cõiuratio est plurimum in vnũ iuratio.
- C**onstituere potest quilibet qui pro alio obligaturum promittit vel obligat secundum Azon. in Summa, de constit.
- C**onstitutio speciali vocabulo dicitur Imperatoris vel alterius principis qui constitutionem facere potest, & describitur sic: Est ius relatum in scriptis redactum. Vel secundum Gos. est ius scriptũ dist. j. §. cũ itaque. Dicitur autem constitutio quasi cõmune statutum. Nam Papa cũ fratrib. suis cardinalibus, & cæteri prælati cõ capitulis & canonicis suis constitutiones faciunt. de sent. exc. inter alia. Et de his quæ fiunt à prælat. per totũ. Itẽ legatus, synodus prouincialis. synodus episcopalis, principes cum proceribus, præfectus prætorio, populus Romanus collegium approbatum, capitulum, facere possunt constitutiones, secundum Gosfr. in sum. eod. titul. §. nanque Papa.
- C**onstitutor dicitur qui pro alio resoluturum promittit, vel aliqua facturum, & alterius in se transfert vel suscipit obligationem.
- C**õsuetudo dicitur ius quoddam moribus. j. assiduis actibus institutum, quod pro lege suscipitur cũ lex deficit j. dist. consuetudo. Quæ enim in scriptis redacta est vocatur lex siue constitutio, quæ autẽ in scriptis nõ est, retinet nomen suũ consuetudo, dist. j. §. cũ itaq̃. Et dicitur cõsuetudo quasi cõmunis assuetudo. gl. instit. de iur. nat. gen. §. ex nõ scripto. & ad hoc quod confirmata sit, requiritur vsus decẽ annorum, vt ff. qui & à quib. manu. li. nõ fil. si cum fideicom. §. Aristo.
- C**onsul olim dicebatur senatus, magistratus, vt inst. de iur. na. gen. & ci. §. lex. Hodie tamẽ cõsul sumitur à cõsulendo, quia reipublicæ consulit. Exactis enim à Romana ciuitate regibus, constituti sunt consules, qui Reipublicæ consulerent.
- C**onsularis dicitur qui consulatũ gessit. Consulares autem feminas intelligim⁹ vxores cõsulũ cõsulariũ, nõ etiã matres. l. j. de sen.
- C**õsultatio dicitur, in qua alicui Papæ iure respõdet. Itẽ deliberatio futuræ rerũ rectè cõsultatio nũcupat.
- C**õsultus. j. interrogatus. sic ff. de pac. l. quia. Vnde, consulo te, quæ o, tibi cõsulo, cõsiliũ do. cõsultor poscit, q̃ cõsultus bene noscit.
- C**õsũptũ vel cõsũptio est rasio, videlicet quando dictio vel syllaba abraditur, & alia scribitur,

Cōtestari litē qd fit, patet ex dictis.
 Cōtestatio litis secundum Host.
 eo. ti. est per petitionem iure pro
 positam, & congruam responsio
 nem ad eam secutam animo cō
 testandi litem facta narratio &
 rei responsio in iudicio facta. l.
 vnic. C. de lit. cōt.

Contexta lana dicitur, cui tantum
 deest prætextura, quam vulgo
 cimosiam vocamus, vt à textri
 nis instrumentis detrahi possit.
 l. vestimentū, de au. & arg leg.

Contignatio, est trabium coassla
 tio ad tabulata, cœnaculaque
 construenda Plin. lib. xxxv. Ses
 quipedalis paries nō amplius q̄
 vnā contignationē sustinet. Liu.
 lib. 2. r. ab vrb. cōd. Bouem in ter
 tiam contignationem sua spon
 te scandisse refert. Papinia. li. viij.
 Dige. de seruitut. vrba. præd. l. bi
 nas quis. Binas, inquit, quis e des
 habebat vna cōtignatiōe tectas.

Continens plerunque pro conti
 nuus, hoc est, continuatus ac
 cipitur. Cic. 1. Tusc. quæst. Con
 tinētem orationem audire ma
 lo. Celsus lib. iij. Et multò magis
 si continentes febres sine remis
 sione sunt. Triphōn. libr. xxvij.
 Dig. de excus. tut. l. Titius. Te
 stamento, inquit, Romæ confe
 cto, vel in continentibus. Item
 Vlp. libr. xxxix. de aqua pluua
 arc. l. j. Noceat loco, qui est in
 tra continentia ædificia. Paul. de
 verb. sig. l. vrbis appellatio. Ro
 mæ, inquit, continentibus ædi
 ficiis. Ant. Nebris.

Contignatio dicitur lignorum, vel
 tignorū, vel aliarum rerum con

unctio. Et quādoque dicitur te
 gmen, vnde duæ ades dicuntur
 esse sub vna contignatione, hoc
 est, sub vno & eodem tegmine.

Continentes prouinciæ dicuntur
 quæ Italix cōiunctæ sunt. l. no
 tionem. de verb. signific.

Continentia vrbis appellantur su
 urbia, inde dicta q̄ cū ipsa vrbe
 se teneant, cōtiguaq; snt, l. qui
 in continentibus. de verborum
 significatione.

Continuè recipit quandoque inter
 uallum, per Bar. in l. Celsus. ff. de
 vsucap. Qualiter etiam conti
 nue intelligatur, ponit Bar. in l. si
 quis ita. ff. de con. & demonstr.
 Nam qui tenetur cū aliquo con
 tinuè morari, nō tenetur quoli
 bet momēto cū eo morari, facit
 hoc ad quæstionem si testes de
 beant probare quod Titius de
 cē annis continuè possedit fun
 dum, sufficit deponere quod vi
 derunt eū omni anno colligere
 fructus vel arare: &c. licet em̄ nō
 cōtinuè steterūt in cōspectu Ti
 tij & fundi, tñ intelligūtur cōti
 nuè per decem annos vidisse.

Continuò, id est statim. l. stipulatus
 sum. de verb. oblig.

Contractus est duorum, vel pluri
 um in idem consensus. Et poni
 tur quādoq; pro omni pacto vel
 cōuentione, vel quasi contractu,
 vt si quis gessit alterius negotia,
 vel tutelā, de hoc vide Archi. in
 §. contrahētes. c. romana. de for.
 com. lib. vj. in gloss. ver. inuitos.
 ideoq; dicimus quod paciscēdo
 diuersas in vnum trahimus vo
 luntates. Et nota quod etiam

aliquæ obligationes dicuntur oriri ex quasi contractu, in quibus fingitur, tacite consensus intercessisse, dato quod non intercesserit expresse, ut pote heres ad eundem hereditatem, obligatur creditoribus hereditariis, & legatariis. Et in pluribus aliis casibus, de quibus infra.

Contractus etiam est nomen iuris quando nascitur obligatio, & est nomen facti quando non nascitur obligatio. l. Labeo. §. contractum. ff. de verbo sig. & ibi per Bar. sicut in simili dicimus de testamento. l. tabularum. ff. quemadmodum test. aper. & secundum alios in auth. sacramenta puberum. C. si adversus ved. Et in suo generali nomine contractus prolatus continet tam innominatos quam nominatos contractus, ut est gl. super verb. in suo nomine. in l. iuris gentium. ff. de pac. Et hoc valet pro statutis. Bal. no. triplicem esse contractum. scilicet proprium, improprium, & impropriissimum. Primus est quando vltro citroque. i. hinc inde ex utraque parte oritur obligatio. §. contractum in l. Labeo. præallega. ut in emptione & locatione. Secundus. qui improprius est, quoniam solum una pars obligatur, ut in donatione solus donans ad tradendum, & aliquando de evictione: ut no. l. Arist. ff. de do. cau. mortis. & in mutuo solummodo recipiens obligatur ad tantum restituendum. ff. si cert. pet. l. ij. Et in stipulatione quoniam solummodo una pars obligatur, nam tunc non est proprie contractus, & ita intelligitur gl. Inst. de

diui. stip. §. connectionales, super verbo contractarum. Tertius. i. impropriissimus est, quando ex nulla parte oritur obligatio, sed potius dissolvitur obligatio facta, ut est transactio facta nudo pacto ex qua non agitur ante completum conditionis, de hoc Sali. in l. siue apud acta. C. de transact. ut etiam est liberatio per acceptilationem. Inst. q. mod. tol. obl. §. j. & in l. ubi pactum. C. de transact. per Bar. Ergo si statutum facit mentionem de contractu, intelligitur de proprio tantum, quia verba statutorum sunt proprie intelligenda. l. j. §. si is qui navem. ff. de exercitoria actione, nisi diceret omnem contractum ut in glossa. §. contractum præallegat. Item contractus appellatione intelligitur de validis, non de invalidis, ut in authentico, sacramenta puberum, præallegat. & continetur instrumentum. ff. de duob. reis. l. eadem. Item continetur donatio. C. quod metus causa l. si donationem. Et generaliter omne illud ex quo nascitur obligatio, appellatione contractus intelligitur. l. si ab eo. ff. de legatis secundo.

Contradictor quoniam dicatur legitimus ad contradicendum alicui actui de mittendo aliquem in possessionem, vide Bart. in l. a diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudic. & Inno. in c. cum super. de re iud. & Specu. in tit. de actio. §. superest & contradicere sibi ipsi quando quis, dicatur, vide in verbo, Variare.

Contubernales appellantur qui cum simul habitant, ut tradit Alci.

in l. inde. de verbor. signifi. Quapropter in re quoq; militari contubernales dicuntur qui in iisdē tabernaculis seu tētorijs militāt, nā taberna omnem habitationē complectitur. Iudem sit vt contubernales seruorum, intelligantur eorum vxores & nati. l. quāsitū. §. contubernales de fun. instru.

Contubernium est matrimoniū cōtractum, & propriē seruorum. Institut. de nupt. in glossa super verbo, ciues.

Contumax à cōtemnendo dicitur, Et secundum Isid. est qui comparere debet in iudicio, & non comparet. Et dicitur quandoque verē, quandoque fictē vel præsumptiuē. Verē contumax dicitur qui expressē dicit iudici ve ei seruienti, scilicet, nuntio ipsum citati, quod non comparebit coram ipso, vel qui dum comparet illicētiat⁹ recedit. Fictē verō cōtumax est qui citatur, non tamen venit, vel latitat, aut facit, quod citatio ad ipsum non veniat, aut eum nō apprehendat, vel qui vocem iudicis audire negligit. Sed isto vltimo casu potius dicitur verē contumax.

Contumacia est erga iudicem vel praelatum commissa inobediētia. Et est multiplex: Aliquādo enim committitur in non veniendo. Aliquādo in nō respōdendo. Aliquādo in latitando, absenteando vel procurando ne ad citatum veniat citatio. Aliquādo in non restituendo. Aliquādo in non emēdando delictum. Aliquādo in nō exhibendo, vide Goffre. de sen-

rent. excom. §. excommunicatio fieri habet, i Sū. & Guliel in Spe. tit. de contuma. §. i. verū. & nota. vbi, distinguit duplicem contumaciam. Primō, scilicet, veram & præsumptam. Secundo triplicem, scilicet veram, euidentem & præsumptam, vt in gl. not. in clera. v. nica, de do. & contum. que est gl. fin. & per Inno in c. quereia. de p. cura. Bar. in l. si. ff. de in integ. rest. & in l. ex cōsentu §. ij. ff. de appel. Cyn. & Petr. post Iacob. Butr. in l. properandū. §. si autem reus. C. de iudi.

Contumelia à contemnendo dicta est, capitur sēpē pro iniuria Inst. de iniur. in prin.

Conturbo, as, præter illum significatum quem habet in promptu, significat etiam decoquere, siue fidē frangere, nec creditori velle aut posse soluere. Martialis: Conturbabit Atlas, & non erit vncia celo. Decidat tecū qua pater ipse Deum. Iugenalis Sic pedo cōturbat, Mar. deficit, exitus hic est: Alphenus hb. xi. in tit. de in rem verso, l. quidē fundum Postea, inquit, conturbauerat, qui boves vendiderat. Idem de inst. actio. l. cuiusque. §. idem Labeo, Si quis pistior seruū suum solitus fuit ad certum mittere locum ad panem vendendum, deinde conturbauerit. Accur. id est, non fecit quod conuenit, exponit. Nebr.

Cōturbare iterūpte Bud. i l. cuiusq; de inst. actio. est decoquere, & patri moniū dissipare, ppriē autē dī, q̄ soluēdo nō sunt, quod à dñis acceperūt. l. quidā. de in rem verso.

- Conuenire**, est simul in vnum locū venire. Etiam dicitur conuenire, quod alicui competit, secundum conditionem suam: vt istud conuenit illi. Item conuenire capitur quandoque pro conuentione, id est pacto, ex consensu de aliquo faciendo.
- Conuenire etiam** quandoque sumitur pro alium in iudiciū vocare, vel facere euocari. Itē placere. Vnde de cōuenire iter aliquos est com placere inter eos, vt conuenit inter te & me vt des mihi hoc.
- Conuenire mihi** est congruere mihi, vel adesse mihi quod me decet, honestumque est.
- Conuenire me**, est alloqui me super aliquo facto.
- Conuenticula**, pro illicitis congregationibus.
- Conuentionis** nomē generale est ad omnia pertinens de quibus negotij contrahendi transigēdiq; causa consentiunt, qui inter se agūt, siquidē nullus est contractus, nullaque obligatio, quæ in se cōuentionem non habeat. l. prima. ff. de pact. cōuentionum autē tres sūt species, de quibus in l. conuentionum & seq. de pact.
- Cōuersi & oblati** differunt, quia cōuersi portant habitum religiosorum, & profitētur solenniter, sed non sunt clerici: oblati verò portant aliquando habitum & aliquando non, & possunt recedere, nisi sint perpetuò oblati, quo casu æquiparantur alis professis. Domi. de sancto Gemi. in ca. per exceptionem. de pri. uil. in vj.
- Conuersi veniunt** appellatione monachorum, & gaudēt immunitate religiosorum. Felin. in c. nondubium de sentent. excommunic.
- Conuicium** dicitur quasi conuociū. scilicet quādo in vnū plures voces conferūtur, & iniuriā esse Labeo ait. ff. de iniur. l. item apud Labeonē. §. conuicium.
- Copiarum negotiū**, in l. obnegotiū, de cōpen. dictū videtur pro mercimoniis rerū victualium quæ ad exercitum deferuntur.
- Copulatiua oratio** dicitur, i qua plura copulatiuè ponuntur: vt in omnibus verificetur, & ideo ad verificationem ipsius, omnium concursus exigitur ex proprio significato. Sed hunc concursum quādoque diuersimodè significat, prout diuersa materia, vel alius quis modus significandi significare declarat, verbi gratia, ibi interrogatus promitto, lego Stichū & Pamphilum, significat vtrūque esse in stipulatione vel dispositione. l. inter stipulātē. §. sed stipulante. ff. de ver. obl. l. scire debemus. i prin. eo. tit. & l. quoties. ff. de le. ij.
- Copulatiua etiam** quandoq; significat cōcursum alterius tantum, prout ex significandi modo concluditur, nā quandoq; ponitur p disiunctiua. l. scpe. de verb. signifi.
- Coracinum colorem**, cuius meminit l. quæsitū. §. coccū. de l. 3. Alc. in Pareg. interpretatur nigrum.
- Corā**, not. Paul. in comment. de cōfess. c. ex parte. de elect. vt circa. in vj. Et intelligitur ita, vt præsentēs intelligant. ff. de arbit. l. diem. §. coram.
- Corbis**, textum est vimineū, quod

Græcè, vt Priscianus ait, cophinus appellatur, sed proprie corbis est quo messes excipiuntur. Varro lib. 4. de lingua Latina: corbis, inquit, dicta ab eo quod spicæ aliudve quid eo corruebat. Sed cum grammaticis sub genere fœminino relinquatur. Seruius in primo Georgic. autoritate Ciceronis sub fœminino proferendū esse ait, q̄ dixit, messoria se corbe contexit. Vlpia. lib. xxxiiij. Dig. de fund. instr. l. instrumenta. Instrumenta, inquit, cogēdi fructus quē admodum torcularia, corbes, falces messoriæ, falces fœnariæ. N. Corbis refertur inter ea fundi instrumenta, quæ fructus cogendi gratia parantur. l. instrumenta. de fun. instr. leg.

Corepiscopi, hi remoti sunt ab ecclesia, vt l. xvij. dist. c. corepiscopi. Et poterant constitui in villis vel castris, episcopi verò non nisi in ciuitatibus, cōferebant tamen minores ordines.

Corinthium æs, & vasa corinthia, ab ære corinthio dicta, q̄ corinthio vrbe Achaïæ Romanis euerfa & incensa ex variis sit metallis conflatum. Plinius de ære corinthio: casus, inquit, hoc miscuit, corinthio cum caperetur incensa. Sed author ostendit, opifices nobiles corinthiorum vasorum corinthi excidiū præcessisse. Martialis. consuluit nares an olerentē ratorinthon. Suetonius in Augusto: Propter vasa, iquit, corinthia inter p̄scriptos curasse referēdos. Iabolenus Priscus de legat. iij. l. heres. §. pen. cui corinthia, iquit,

vasa legata essent, & paulò post, Proculus verò rectè ait, si æneæ quidē sint abaces, si autem corinthiæ, nō deberi. Accurs. corinthiæ id est, de vili materia. puta palea vel herba palustri, exponit, putās preciosiora esse vasa ænea, quàm vasa corinthia atq; ita lectionem cum sensu perturbat. Erit igitur ordo & literæ sensus talis: Proculus verò ait: subaudi abaces deberi, q̄a vasa corinthia erant in tanto pretio, vt vna libra permutaretur aliquando quingentis. Aequitas itaque legis in hoc consistit, quod abaces ex viliori materia debētur, ex præcio si ori tamen, non debentur. N.

Cornicularij dicunt illi, qui gerebāt cornua vel aciem in bello, qui in aures iudiciū vota perferrēt sua. Sed in l. iij. C. de prox. sac. scrib. accipiuntur pro adiutoribus principis custodis, vel officialis, vt eo in loco attestatur Alciat.

Cornupeta, require supra bos.

Corona quæ etiā clericea dicitur est signum regni & perfectionis cū sit circularis, carens angulo, in signum carentiæ sordium, quia vbi angulus, ibi sordes. Se igitur & à sordibus mundare debent qui coronas gerunt, & sic in Deo regnabunt. xij. q. j. duo sūt & quomodo rasura, tōsura, & corona differāt, & quid significēt, vide gl. in verb. tōsurā. in cle. ij. de vita & hone. cle. Et differentiā inter diadema, coronā, & sceptrum. vide in cle. vni. de iureiu.

Coronariū aurum appellatum est quod ciuitates, & oppida nouis

- Imperatorib. efferebāt. de quo extat tit. lib. x. cod. de aur. cor.
- Corpus pro collegio à Iuriconsultis nonnunquam accipitur, vt Callistr. lib. xxvij. de excus. tu. l. non tantum. Non omnia, inquit, corpora vel collegia vacationē tutelarū habent. Itē Pōponius li. 41. tit. de vsuc. l. rerū. Corporū, inquit, tria genera Iustinian^o quoq; C. de legib. & const. l. quæ ex relationibus. Quibuslibet corporibus, inquit, aut legatis. Ant. Nebr.
- Corpore vitiatū dicuntur q̄ sunt mutilati in membris, vel debilitati propriè, sicut qui mēbrū habent, sed inefficax, vt oculū cæcū, manū aridā, crus fractū, &c. sic mutilatus propriè dicitur, qui caret aliquo membro.
- Corporati, id est, collegiati, require supra collegiati.
- Corporatus vrbis Romanæ dicitur, qui in aliquo corpore, & præcipuè vrbis scribitur, sicut quod ibet membrum hominis dicitur corporatum, vel ciuis factus, vel incolā, vt C. li. xj. de pri. cor. vrb. Ro.
- Corpus q̄ dicitur collegium siue vniuersitas, cuius caput est prælat. Et tale corpus potest habere vnum sigillum. de excus. præl. c. dilecta. Dicitur etiam congregatio cuiuscūque ciuitatis vel ville vel castri habere corpus. Itē quælibet congregatio pro iustitia faciendā vt congregatio Sabinorū, vel totius vniuersitatis. Item societas causa religionis, cui permissum est corpus habere, debet instar reipublicæ habere tres cō-
- inunes factorem siue syndicum communē, per quē agere potest, &c. ff. quod cui. vni. no. aga. l. j. Item episcopus cum capitulo suo facit vnum corpus, cuius ipse caput est. Sed cū clero ciuitatis vel diocesis nō dicitur facere vnum corpus. sic nec abbatissa cum clericis suis, licet sit caput, vnum corpus facit
- Corpus etiā vnum dicitur quod vno clauditur spiritu. vt animal. Etiam dicitur quod habet partes integrantes, siue sibi coherētes, vt domus, vel habet partes distātes, vt grex, populus, collegiū, scđm Ber. de excus. præla. c. vnic. lib. vj.
- Corradere pecunias, est vndecunq; illas eruscare atque conquirere. Teren. in Adelph. Minas decē corradet alicundē. Idem in Phormione: Muius hoc ei corraditur. Vlpianus titul. de bon. damnato. l. diuus. Plerunque, inquit, corrasas pecunias Præsides ad litcum trā miserunt.
- Corriuales dicuntur, qui ex eodem riuo simul aquantur, & per translationem qui eandem amicam habent communem. Vlpianus libro xliij. de aqua esti. l. j. corriuales, inquit, id est qui per eundē riuum aquam deducunt.
- Neb.
- Corriuales, Vlpiano sunt, qui per eundem riuum aquam ducūt, l. j. de aqua quotid. & æsti.
- Corrogare, est quasi simul rogare & simul colligere vel adunare.
- Corrumperē, hoc verbū. latē patet, vt Inst. de l. Aquil. §. capite. & l. si seruus seruum. ff. eo. tit. Et quæ-

doque significat stuprare: vt in l. si quis aliquid. de pœnis. Seruus etiã multis modis corrumpi dicitur, vt intelligere licet ex tit. de seruo corrupto. ff. & C.

Corruptela est peruersa cõsuetudo, sacris canonibus inimica, de cõsuet. c. cum venerabilis. de vita & honestate clericor. c. cum decorem, & c.

Cotidie per c, & nõ quotidie per q, debere scribi Quintilia. est autor lib. j. de Orator. insti. Frigidiora, inquit, his alia, vt quicquid c, quartam haberet: & quotidie, nõ cotidie. verum hæc iam inter ineptias euauerunt: Frigida esse, & inter ineptias numerat Quintil. quod quotidie per q literam debeat scribi. Victorinus quoque in libro de orthographia cotidie per c, literam debere scribi his verbis ostendit, Quauis, inquit, coccus à coquendo, & cotidie à quoto & die deriuatiua sint, per c, non tamen per q, scribenda sunt. Adnotarunt & hoc Ang. Politianus, & Laurent. Abstemius, & Ludouicus Bonogninus in annotat. suis.

Cotoria, æ, vena est vnde cores excinduntur, sicut Sulphuraria vnde sulphur eruitur. Strypteria vnde alumen Alphenus libro xxxix. de public. & vectig. l. Cæsar. cum insulæ Cretæ cotorias locaret, legũ dixerat.

De Cante R.

Cretæfodina, dicta est vnde creta excuditur. Sed cũ multa sint cretæ genera, cymolia, sarda, ymbrica, faxea, argætaria, sigula, de cymo-

lia creta intelligẽdũ est dixisse Iuriscõsultũ lib. xxviii. Dig. ti. de rebus corũ. q. i. l. sed si. Cretæfodinas, inquit, vel argenti fodinas, vel aliud simile. Cai. l. xxxix. q. ij. de pub. & vect. l. sed & ij. Est autẽ creta cymolia qua vtũt i lanificio pãnarij, ad lanæ duriciẽ molliendã.

Crassan est quasi crudeliter gradi. 2. Reg. vlt. Cesset interfectio q̄ crassat in populo. facit xxij. q. ij. militare. ff. de pœn. l. capitalium. ad medium. Et not. Ioan. Andr. in cle. j. de pœni. in verbo crassantibus.

Crassaturæ dicuntur q̄ sũt à latronibus i itinere dũ crudeliter contra trãseũtes crassantur, de pœn. dist. j. à crassaturis. Et crassatores sunt q̄ predæ causa aliquid faciunt, & p̄ximi latronib. habentur, & sũt ad malũ nitẽtes: vt est tex. iũcta gl. in l. capitalium. §. crassatores, ff. de pœn. & dicitur à crassor, crassaris, aliàs grassor, idque rectius.

Creditor est qui alienam fidẽ sequitur mutuata pecuniam numerando. Generaliter verò creditor dicitur, qui ex causa quacunque alienã fidẽ sequitur. Et dicitur ideo creditor, quia credit debitori.

Creditorum dimittere est soluere qd̄ illis debetur. l. à diuo. §. quod si. ff. de re iud.

Creta est terre species qua figuli p̄cipuẽ vtũt. l. si cretæ ff. de furtis.

Crenio, id est aditio. l. crenionum. C. de iur. deliber.

Crimen est peccatum querela, id est accusatione, & dãnatione dignissimum, vnde & pro accusatione ipsa sumitur, vt in l. ij. de crim. ex pul. hæredit.

Criminum